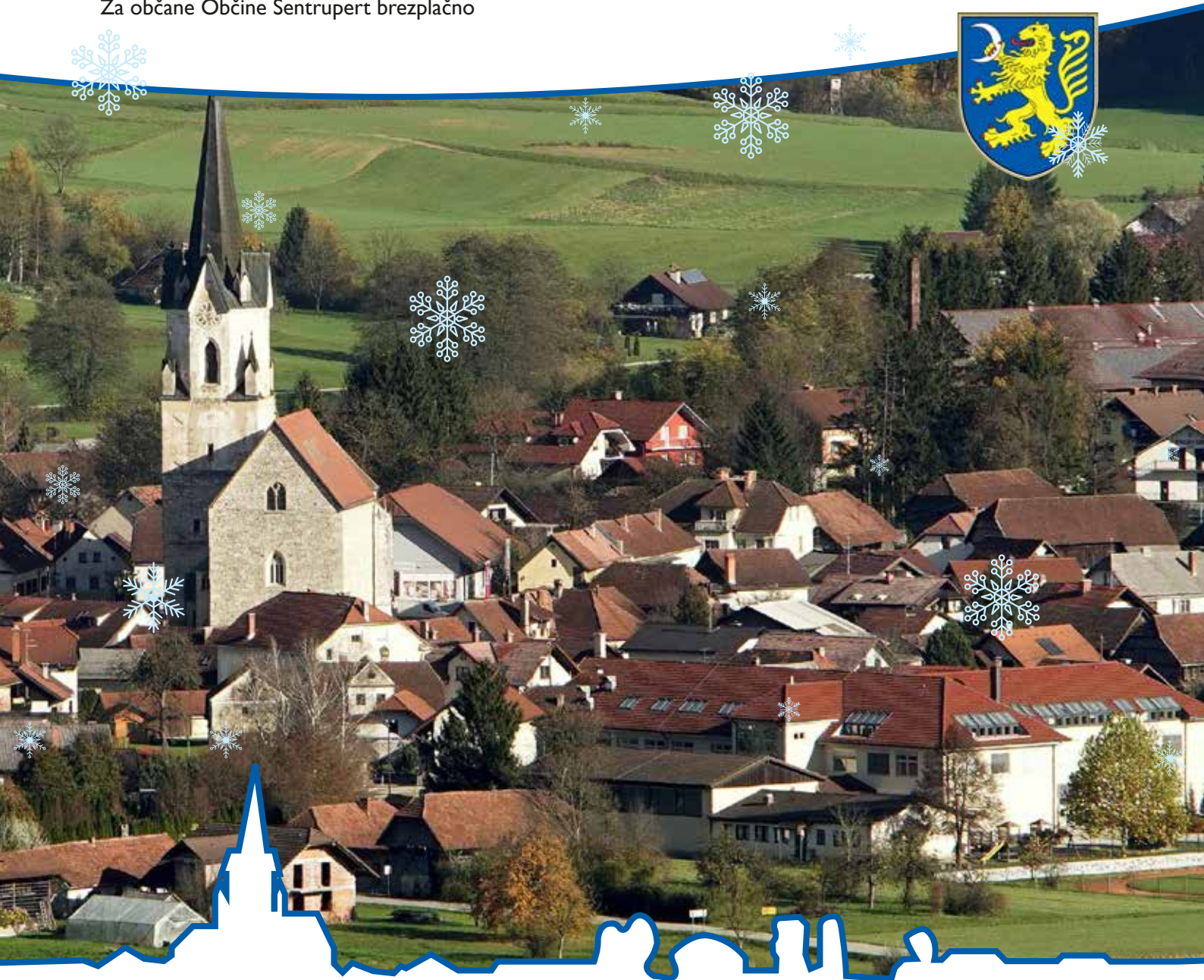

ŠentRUPERT

Glasilo Občine Šentrupert

Glasilo izhaja štirikrat letno
Za občane Občine Šentrupert brezplačno

LETO: XX./4
zima 2018

Šentrupert v knjigi 18

Od vasi do vasi: Šentrupersko jedro:

OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert in njen znameniti novinarski krožek.....21

Sprehodi med dediščino: Šentrupert – nosilec tudi nesnovne kulturne dediščine 24

Smo v maln prpelal: Špančkov mlin na Jeseniščici 27

Uvodnik

Spoštovane občanke, spoštovani občani!

V življenju je tako, da se vse začne z rojstvom in konča s smrtjo. Vmes pa vsak polni poglavja v svoji knjigi življenja. V mojem primeru se poglavje županovanja v Šentrupertu zaključuje. S tem zadnjim uvodnikom se od vas poslavljam. Z vami sem bil dvanajst let kot župan, še prej pa tudi v mnogih drugih vlogah. Skoraj četrto stoletje ustvarjanja in delovanja v Šentrupertu je za mano. Prehajena pot je polna spominov, večinoma lepih, pa tudi grenkih izkušenj in spoznanj. Prijateljstva, ki so se rodila v najtežjih trenutkih, pa so tisto najbolj dragoceno, kar ostaja za vedno.

Tako kot sem si še v začetku leta 2006, ko sem bil na jesenskih volitvah izvoljen za župana naše občine, predstavljal svojo prihodnost drugače, tako si tudi na začetku letošnjega leta nisem predstavljal, da mi ne bo dano zaključiti še projekta ureditve trga, izgradnje obvoznice, medgeneracijskega centra in drugih projektov, ki sem jih predstavil v svojem programu za Šentrupert prihodnosti. A kot pravi Izток Mlakar: »Člov'k obrača, bog obrne,« tudi v mojem primeru se je zgodilo tako. Prepričan sem, da so pripravljene dobre osnove, na katerih bo moj naslednik lahko projekte izpeljal, če jih bo seveda želel. Če pa bodo pogledi na prihodnost Šentruperta drugačni, bo verjetno tudi prav, vsaj za nekaj več kot pol prebivalstva.

Vsa ta leta, ki sem jih posvetil Šentrupertu, so mi dala mnoga poznanstva in prijateljstva, za kar sem življenju hvaležen. Pridobil sem veliko izkušenj in postal močnejši in sposoben prenesti več kot prej. Vsak udarec, ki človeka ne podre, mu da novo izkušnjo in ga okrepi. Ne glede na vse pa bo Šentrupert vedno zapisan v mojem srcu kot kraj mojega otroštva in moj dom. Zagotovo se bom rad vračal in spremljal nadaljnji razvoj.

Hvala vam, da ste mi zaupali kar tri mandate vodenja občine. Hvala tudi vsem tistim, ki ste mi dali glas za četrty mandat. Vesel sem bil tudi podpore lokalnih podjetnikov, častnega občana, ravnatelja šole in vseh ostalih, ki ste verjeli vame in v zastavljene projekte. Hvala vsem, ki ste se z mano trudili v volilni kampanji s programom za Šentrupert prihodnosti. Ni nam uspelo. Ne zaradi programa. Pripravili smo odličen program. Ni nam uspelo, ker je bilo treba za vsako ceno narediti spremembo. Tudi za ceno tega, da je sedaj prihodnost Šentruperta precej nejasna, kar zagotovo je velika sprememba. Verjamem, da bodo sedaj blagoslovljene vse pridobitve in da bo sodelovanje med županom in župnikom odlično. Ne verjamem pa, da je to dovolj za nadaljnji razvoj našega kraja, kar pa bo pokazal čas.

Šentrupertu iz srca želim vse dobro. Srečno, Šentrupert!

Vam, drage občanke in občani, pa blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto 2019.

Vaš nekdanji župan Rupert

Spoštovani občani, ta številka glasila je nastajala v času, ko je uradno še županoval Rupert Gole. Uredniški odbor je k predstavitvi v Uvodniku povabil tudi mag. Andreja Martina Kostelca, a se je odločil, da bo to storil v naslednji številki glasila.

Beseda urednice

Današnja nedelja, ko nastaja uvod v to glasilo, je zaznamovana z drugim krogom lokalnih volitev. Ves večer osvežujem spletno stran z rezultati volitev in z zanimanjem spremljam, kako se bo razpletlo v Šentrupertu. A uvodnik namenoma nastaja pred rezultatom. Ker kar želim povedati, velja ne gleda na to, kdo bo Šentrupert vodil v bližnji prihodnosti.

Vedno sem bila ponosna na Šentrupert. Ker je to najlepši kraj na svetu, ker je naša cerkev dih jemajoča, ker imamo odlično osnovno šolo z edinstveno galerijo, ker imamo Deželo kozolcev ... Obvolilno dogajanje pa me je razočaralo.

Komentarji dogajanja so zdaj, ko to berete, verjetno že lanske sneg, a ne morem, da ne bi povedala svojega mnenja o prispevku o naši občini v oddaji Svet na komercialni televiziji Kanal A. Rubrika, v kateri so predstavili vse občine, je bila pač senzacionalistična, narejena tako, da se, verjetno, dobro gleda. Hujskanje in zgražanje nad dogajanjem je komercialno zanimivo, to se prodaja bolje kot realna predstavitev kraja. To razumem. Razumem tudi, da je rubrika, kolikor sem jo uspela spremljati, zasnovana tako, da se občino karikira s pomočjo groteskne glasbe in »skrbno izbranimi« podatki o na primer pomanjkljivem umivanju zob njenih krajanov. Vse za zadovoljstvo preprostega gledalca, ki mu takšen način poročanja krajša dolge zimske večere. Taki prijemi so mi dobro znani in med gledanjem pač zavijem z očmi in mirno živim naprej. A ne tokrat.

Prispevek o občini Šentrupert me je presenetil, razočaral in uža-

lostil. Ne vem, kaj vse je novinarka v resnici izvedela od naključnih krajanov, upam le, da je uporabila samo najbolj negativne odgovore in da prispevek ni resničen pokazatelj tukajšnje klime. Jaz sicer še vedno verjamem, da je Šentrupert dom zadovoljnih občanov, a dejstvo je, da so občani izrazili veliko nezadovoljstva. Ne govorim o konkretnih in konstruktivnih kritikah, to je dobrodošlo in je gonilo razvoja. Govorim o pavšalnem negativizmu. Ko občani vseprek izražajo nezadovoljstvo. Nad vsem. Pred kamero. To želijo sporočiti več tisoč gledalcem po vsej Sloveniji. Oprostite, ampak ali se vam res zdi, da v občini ni narejeno nič in da je slabo vse?!

Kakorkoli, življenje gre naprej in osredotočimo se na to, s kakšno energijo korakamo novemu obdobju naproti. Na koncu je namreč to, kdo nas obkroža in kako iskren je do nas, najbolj pomembno. Naj bodo torej odnosi v naših družinah in med soobčani kakovostni in pozitivno naravnani.

Glasilo, ki ga imate v rokah, je dokaz, da znamo biti iskreni in solidarni ter da znamo dobro tudi pohvaliti. V rubriki Od vasi do vasi na primer začnemo z večdelno predstavitev Šentruperskega jedra in najprej predstavljamo našo drago osnovno šolo. Marsikdo se je bo za vedno spominjal prav po novinarskem krožku in mentorici Danici, ki ji ob osebnem prazniku voščimo vse lepo in se ji seveda zahvaljujemo za obilico dobrega.

Da bi znali videti dobro in to tudi pohvaliti, vam želim. Pa bližine polne praznike in zagona polno novo leto!

urednica Maja Leban

Občinski svet Občine Šentrupert

27. redna seja, 26. september 2018

Občinski svet je na redni seji v septembru sprejel štiri nove akte. Sprejel je Odlok o drugih spremembah in dopolnitvah občinskega prostorskega načrta Občine Šentrupert, Odlok o turistični in promocijski taksi v Občini Šentrupert ter Odlok o pokopališkem redu v Občini Šentrupert. Vsi trije odloki so bili objavljeni v Uradnem glasilu e-občina, št. 12/2018, 12. 10. 2018. Odlok o določitvi takse za obravnavanje zasebnih pobud za spremembo namenske rabe prostora in stroškov lokacijske preveritve v Občini Šentrupert pa je bil objavljen v Uradnem glasilu e-občina, št. 10/2018, 28. 9. 2018 in je začel veljati naslednji dan. Z odlokom sta predpisani taksi 150 evrov za pobudo za spremembo podrobnejše namenske rabe prostora in 200 evrov za pobudo za spremembo osnovne namenske rabe prostora. Novi odlok določa tudi višino stroškov izvedbe lokacijske preveritve, ki jih občina zaračuna investitorju oziroma pobudniku kot nadomestilo stroškov, ki nastanejo v postopku lokacijske preveritve na podlagi zahteve investitorja po gradnji, ki odstopa od veljavnih prostorskih aktov. Sprejeti odlok je pravna podlaga, da se lahko tistim lastnikom nepremičnin, ki imajo težave z manjšimi odstopanji predvsem na območjih razpršene poselitve, situacija uredi po skrajšanem postopku.

Na septembrski seji je občinski svet sprejel tudi Sklep o delnem povračilu stroškov organizatorjem volilne kampanje za lokalne volitve v letu 2018 in

se seznanil s poročilom o izvrševanju proračuna Občine Šentrupert v prvem polletju letošnjega leta.

28. redna seja, 17. oktober 2018

V oktobru se je občinski svet sestal na zadnji redni seji v mandatnem obdobju 2014–2018. Občinski svet, ki po novem skladno s sklepom junijske seje opravlja tudi funkcijo nadzornega sveta Javnega podjetja Energetika Šentrupert, se je načelno strinjal, da se lahko Javno podjetje Energetika Šentrupert dogovarja o pogojih prenosa oziroma odkupa stavbne pravice za Vrtec Čebelica od podjetja J-Invest. Do prenosa lastništva na občino, to je do konca veljavnosti pogodbe, bi tako občina najemnino za prostor vrtca plačevala domačemu javnemu podjetju in ne dosedanjemu pogodbenemu partnerju. Ko bodo znani vsi pogoji podjetja J-Invest za odkup, bo moralo Javno podjetje Energetika Šentrupert pred izvedbo predlaganega pravnega posla (odkupa dela dejavnosti J-Invest, ki je vezan na vrtec v Šentrupertu) pridobiti vsa ustrezna soglasja, vključno s soglasjem (novega) občinskega sveta. Če bi Energetika Šentrupert želela izpeljati posel, pa mora svojo dejavnost razširiti še na dejavnost oddajanja nepremičnine v najem, s čimer se je občinski svet tudi strinjal, prav tako pa je dal soglasje k sklenitvi sodne poravnave med Energetiko Šentrupert in družbo JMW Fire za njene neporavnane obveznosti iz naslova omrežnine, obračunane

za storitev odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode na območju Doba. Občinski svet je soglašal tudi s tem, da Energetika Šentrupert izdela investicijsko dokumentacijo za izgradnjo peletirne naprave v okviru obstoječega kompleksa na Dobu, ki bo dala odgovor o ekonomski upravičenosti načrtovane investicije.

Svetniki so na zadnji seji s prerazporeditvijo zagotovili sredstva proračuna za izvedbo prve faze prenove šolskega igrišča v letošnjem proračunskem letu, se seznanili z dokumentom identifikacije investicijskega projekta »Skupaj za varni jutri«, s katerim bo Občina Šentrupert, če bo z občini Novo mesto, Črnomelj, Metlika, Mirna in Mokronog-Trebelno pridobila nepovratna sredstva Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, kupila pet dodatnih AED (defibrilatorjev) in tako razširila mrežo javno dostopnih AED. Projekt je za vse občine skupaj pripravil LAS Dolenjska in Bela krajina.

Zapisniki sej občinskega sveta so v celoti objavljeni na spletni strani Občine Šentrupert.

Zaključeno mandatno obdobje 2014–2018

Občinski svet Občine Šentrupert se je v tretjem štiriletnem mandatu sestal na 28 rednih sejah, poleg teh so bile izvedene še štiri dopisne in ena izredna seja. Svetniki so v tem mandatu sprejeli 374 sklepov, nov Statut Občine Šentrupert in nov Poslovnik Občinskega sveta Občine Šentrupert, 27 odlokov, devet pravilnikov, sprejetih je bilo še pet občinskih podrobnih prostorskih načrtov in podeljenih osem priznanj. Prav tako so člani občinskega sveta v zadnjem mandatu sprejeli en investicijski program in se seznanili z desetiimi dokumenti identifikacije investicijskih projektov, ki so bili izdelani za investicijske projekte, ki se financirajo po predpisih, ki urejajo javne finance.

Mateja Jazbec, direktorica občinske uprave

DELO KRAJEVNE ORGANIZACIJE RK ŠENTRUPERT

Osma DROBTINICA v Šentrupertu

Prostovoljci Krajevne organizacije RK Šentrupert smo veseli, da je bila tudi osma mednarodna akcija DROBTINICA zelo uspešna. Odlično sodelovanje z OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert in vrtcem Čebelica je še en dokaz, da se s skupnimi močmi lahko naredi več, saj smo že ob 10. uri in pol zamenjali prav vse izdelke in zbrali kar 1520 evrov.

Velika hvala vsem, ki ste obiskali naši stojnici, podarili domače dobrote ali le prostovoljne prispevke. Predvsem hvala Pekarni Bistrica, ki nam je tudi letos podarila svoje izdelke. Zbrana sredstva smo v celoti namenili šolskemu skladu OŠ za pomoč učencem iz socialno šibkejših družin.

Seznam vseh, ki ste prinašali različne dobrote, bi bil predolg in da koga ne pozabimo, se ob tej priložnosti še enkrat vsem lepo zahvaljujemo.

Pohvaliti pa moramo tudi ravnatelja OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert Jožeta Tratarja, ki se nam vsako leto pridruži na stojnici.

Šesti spominski pohod

KORK Šentrupert je organiziral šesti pohod v spomin na Frelihovo mamo Justi. Tudi letos se je zbralo lepo število pohodnikov.

Po sveti maši je gospod župnik blagoslovil pohodnike, ki so se nato z avtobusom odpeljali v Lukovek, kjer jih vsako leto pristrčno sprejmejo in pogostijo sorodniki mame Justi. Sledila je zmerna štiriurna hoja s krajšimi postanki v Zabrdju in Dragi, kjer so pohodnike ravno tako sprejeli in pogostili Sonja in Janez iz Zabrdja ter družina Breznikar iz Drage. Pohodniki so se na pokopališču poklonili mami Justi, nato pa jih je družina Frelih v Hiši vina Frelih pogostila z odličnim ajmohtom in gobovo juho.

Prostovoljci KORK in vsi pohodniki se lepo zahvaljujejo vodji pohoda Tinetu ter vsem, ki so jih tako lepo sprejeli in pogostili. Hvala tudi stalnemu spremljevalcu Pepu, ki poskrbi za posnetke in fotografije ter gospodu župniku za blagoslov.

Ker ima spominski pohod tudi dobrodelno noto, bo KORK zbrane prostovoljne prispevke tudi letos donirala družini, ki je potrebna pomoči.

Naši 90-letniki so praznovali

28. in 29. septembra sta devetdeseti rojstni dan praznovala zakonca Mihaela in Mihael Marš. Redko se zgodi, da prostovoljci hkrati obiščemo zakonca, ki skupaj praznujeta tako visok jubilej.

Prostovoljke KORK Šentrupert so skupaj z županom Rupertom Goletom slavljenca obiskale na njenem idiličnem domu v Slovenski vasi. Obiskovalcev sta se zelo razveselila in jih tudi lepo pogostila. V prijetnem klepetu so skupaj obujali spomine na njuno dolgo skupno življenjsko pot. Sin in snaha ju redno obiskujeta, še posebej pa se razveselita obiska vnuka Jošta. Gospod Mihael se z nostalgijo spominja svojega aktivnega dela v nekdanji krajevni skupnosti. Ni pa skoparil tudi s pohvalami na račun nove občine. Polni lepih vtisov smo se poslovili z željo, da se tudi naslednje leto srečamo in nazdravimo.

30. oktobra je častitljivih devetdeset let praznovala gospa Marija Tišina z Ravnika. Življenje gospe Mariji ni prizanašalo, saj je že pred 36 leti izgubila moža. Prekmalu, nenadoma pa se je poslovil tudi eden izmed sinov, s katerim je živela. Marija se je po tem preselila k hčerki v Mengeš. Velika sreča, da je bila v novem domu pri hčerki Zvonki in njeni družini lepo sprejeta. Zvonka je povedala, da je ponosna na svojega moža in otroke, ker so mamo Marijo tako lepo sprejeli in ji s svojo pozornostjo in skrbnostjo lepšajo vsakdan.

Ob rojstnem dnevu smo prostovoljki KORK Šentrupert, gospod župan Rupert Golec ter domači župnik gospod Jaka Trček obiskali gospo Marijo. Zanj je bilo to presenečenje, saj ni vedela, da

pridejo obiskovalci. Že pred našim prihodom se je primerno obula in na vprašanje domačih, kam se odpravlja, povedala, da gre v gozd pogledat za gobe. Gospa Marija je namreč zelo strastna gobarka, ki sproti pobira te plodove narave pred drugimi gobarji.

Obiska se je zelo razveselila in v prijetnem druženju ter pogostitvi domačih je čas prehitro minil. Na koncu smo si obljubili, da se prav na tem kraju dobimo tudi naslednje leto.

19. novembra je devetdeseti rojstni dan praznovala tudi gospa Ana Žonta s Hrastnega, ki jesen življenja skupaj s sestro Julijano preživlja v domu starejših občanov v Črnomlju.

Gospo Ano so na ta dan v domu presenetili sosede in predstavnica KORK Šentrupert. Ob voščilu so ji podarili tudi torto, ki se je še posebej razveselila. To je bila druga torta v življenju gospe Ane. Prvo torto so ji sosede namreč podarili za njen osemdeseti rojstni dan. Gospa Ana tekoče spremlja dogajanja v domači občini, tudi z vprašanji ni skoparila, prav vse jo je zanimalo.

30. novembra pa je častitljivih devetdeset let dočakala tudi gospa Matilda Zupančič z Bistrice.

Pred kratkim so rojstne dneve praznovali tudi gospa Roza Puntar (96 let), Anton Škarja (91 let), Anton Skušek (91 let) in Marija Pirh, ki je 1. decembra napolnila 95 let.

Tudi njim ob tej priložnosti še enkrat iskrene čestitke.

V petek, 30. novembra, je 90. rojstni dan praznovala Tilka Zupančič z Bistrice. Še veliko zdravih let so ji zaželeli župan Rupert Golec, župnik Jaka Trček, predsednik DU Peter Pavlin, prostovoljke KORK Šentrupert in številni sosede. Obiskovalci so ji prinesli torto, ki jo je spekla prostovoljka Marinka Gorenc.

Gospa Tilka se je rodila v vasi Greddice pri Vodalah v občini Tržišče. V družini je bilo osem otrok. Ko je bila stara štiri leta, ji je umrla mama. Oče je moral mlajše otroke razdeliti dobrim ljudem, kajti za Tilko so bili še štirje otroci. Skrb zanjo je prevzela krstna botra. Mladost je tako preživela v Pavli vasi. Bilo je težko, morala je trdo delati, ni pa ji manjkalo kruha. To so bili časi, ko kruha ni bilo pri vsaki hiši. Leta 1952 se je poročila z Vincom Zupančičem z Bistrice. Pri Korlicovih, kot se reče po domače, so se razveselili mladih pridnih rok, ki so bile vajene poprijeti za vsako kmečko delo. Veseli pa so je bili tudi sosede, saj je Tilka prijazna, dobrosrčna in zelo pozitivna oseba. Leta so minevala, mož je umrl, kmetovanje so opustili. Gospa Tilka kljub letom še vedno poskrbi sama zase. Vsak dan zakuri štedilnik na drva, si skuha, pozimi za toploto kuri tudi krušno peč. Rada še kaj zašije, tudi za sosede. Iz-

vezla je številne gobeline, ki krasijo stene v domači hiši. Veliko jih je podarila. Z veseljem še vedno obdeluje vrt ob hiši. Rada se udeležuje srečanja starejših v Šentrupertu in šmarničnih molitev v vasi. Ker je iskrena sogovornica, ima vedno dovolj obiskov. Z njo je prijetno kramljati.

Gospa Tilka se v domačem okolju počuti varno, saj ve, da sin Polde in snaha Zvonka, ki živita v sosednji hiši, skrbno bdita nad njenim zdravjem in sta ji vedno pripravljena pomagati. Posebno pa je vesela pozornosti vnukov Jerneja in Aleša, ki sta ob njej odraščala in se še vedno rada vračata v toplino njenega doma. Razveseli pa se tudi obiska prvega pravnuka. Njen recept za dolgo življenje je spoštljivost in zmrnost v vseh stvareh ter znati poiskati zadovoljstvo v vsem, kar pri naša življenje.

Tudi prostovoljci praznujejo

Anica Breznikar je prostovoljka KORK Šentrupert z zelo dolgim stažem, saj je svoje poslanstvo prostovoljke opravljala skoraj štirideset let. Pred kratkim je Anica praznovala osemdeseti rojstni dan. Da se ji zahvalimo in ji ob praznovanju voščimo, smo jo prostovoljke KORK obiskale na domu. Anica živi s sinom in snaho Darjo, ki je za mamo in babico ob visokem jubileju pripravila tudi praznovanje in presenečenje.

Božično-novoletni obiski in zahvala donatorjem

Prostovoljci KORK Šentrupert bomo tudi letos ob božično-novoletnih praznikih obiskali naše občane po domovih starejših (Trebne, Loka pri Zidanem mostu, Črnomelj, Novo mesto, Šmarjeta, Sevnica) in varovance Varstveno-delovnega centra Trebnje. Ravno tako bomo obiskali tudi vse občanke in občane naše občine, stare nad 75 let – teh je kar 211. Ob tem jim bomo izročili priložnostna darila in voščilnice, ki jih vsako leto s svojimi mentorji izdelajo učenci OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert.

Da nam uspe izpeljati vse zastavljene naloge po sprejetem letnem programu, so zaslužni podjetje Povše Metal, d.o.o., Plasta Šentrupert, Terca Šentrupert, Pekarna Bistrica, Občina Šentrupert in OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert, zato se jim ob tej priložnosti tudi lepo zahvaljujemo.

Ruža Brcar; FOTO: Ruža Brcar, Franc Pepelnak

Peti Martinov vinogradniški pohod

*»Ste se kdaj vprašali prijatli predragi,
kolko grozdkov je treba nabrati,
če hočeš za Martinovo se z vincem,
rdečim al pa belim bahati?«*

(Anton Dimc)

Martinovo je praznik, ki je posvečen novemu vinu, to je obdobje, ko se mošt spremeni v vino. Vinogradniki imajo god sv. Martina za svoj praznik. Tudi v Društvu vinogradnikov Šentrupert na svoj način proslavimo martinovo. Pred petimi

leti se je porodila ideja o Martinovem pohodu po vinskih goricah vinogradnikov, ki so člani omenjenega društva.

Letos smo se odpravili do Debenca. Ob deveti uri smo se pohodniki zbrali na izhodiščni točki v Zapužah. Okrepčali smo se s toplim čajem in rogljički, po grlu spustili »ta kratkega« in se nato podali v hrib. Ob prihodu v vas Stan sta nas lepo sprejela in pogostila Dušan Sladič in soproga. Na kon-

cu vasi, na križišču ob kapelici, so ne-utrudni člani Društva vinogradnikov Mirna postavili sod, predenj mizo s klopni in vse skupaj nadkrili. Tu je bil naš drugi postanek preden smo zakorakali v okrožje Debenca. Celotna gora, razen severne strani, je zasajena z vinogradi, med njimi pa so številne lepo urejene zidanice. Imeli smo kar nekaj dogovorjenih postankov pri prijaznih domačinih, ki so nas lepo pogostili, bili so tudi taki, ki so vrata svojih zidanic z veseljem odprli nenajavljenim mimoidočim. Tako je nanoslo, da je bilo postankov več kot prehojenih kilometrov.

Pohod smo sklenili na vrhu Debenca, v zidanici Zvoneta in Štefke Bevc, kjer nas je že čakal bograč izpod rok Fran-

ca Špolarja. Vreme je bilo tudi letos na naši strani. Uživali smo v topleni soncu in prekrasnem razgledu.

»Martin naj bo suh, da pozimi raste kruh«, pravi eden izmed slovenskih pregovorov.

Andreja Žago

PROGRAM ZA LETO 2019

AKCIJE PLANINSKE ZVEZE:			PLANINSKI POHODI:		
JAN 16. sobota	ORIONOVA POT Po Orionovi poti do zvezd 1: Jurkloster – Orionova pot – Jurkloster 2: do 5 ur 3: lahka pot v zimskih razmerah	Marjan Kobav	MAJ 25. sobota	Srečanje pl. MDO Dolenjske in Bele krajine 1: Debenc 2: do 3 ure 3: lahka pot	Bojan Brezovar
FEB 23. sobota	DEBELA PEČ V senci nad 2000 m 1: Pri Rupah – Debeli Peč – Pri Rupah 2: do 6 ur 3: lahka pot v zimskih razmerah	Martin Kumer	JUN 15. sobota	DAN SLOVENSkih PLANINCEV Druženje s ljubitelji gora 1: Lisca 2: do 5 ur 3: lahka pot	Bojan Brezovar
MAR 16. sobota	DOBERDOB Doberdob, slovenskih fantov grob 1: Doberdob 2: do 6 ur 3: lahka označena pot	Martin Kumer	MAJ 12. nedelja	POT ROMARJEV Na romanje po Štirski dolini 1: Žalostna gora – Vesela Gora – Zaplaz 2: do 8 ur 3: lahka pot	Jozie Bužar Peter Slagjak
APR 13. sobota	OJSTRČ (HOCHOBIR) (A) Na obisk k rojakom 1: Sajda – Ojstrč – Zelena kapla 2: do 7 ur 3: lahka označena pot	Martin Zeleznik	OCT 12. sobota	20. STEKLASOVA POHODNA POT Po obronkih domačega kraja 1: Šentrupert – Okrog – Nebesa – Hraštno – Šentrupert 2: do 6 ur 3: lahka pot	
MAJ 18. sobota	POTOŠKI STOL Vzpom na Stol nad Završnico 1: Završnica – Potoški stol – Završnica 2: do 7 ur 3: lahka označena pot	Irena Kosir	Legenda: 1: izhodilče – vzpon – sestop 2: predviden čas hoje 3: težavnost		
JUN 23. sobota	VELIKI VRH Po brezpotju nad Dleskoviško planoto 1: Planina Ravne – Poljske device – Veliki vrh – Planina Ravne 2: do 7 ur 3: lahka brezpotje	Tone Burger	Postani tudi ti član PD Polet!		
JUL 27. sobota	HOCHALMSPIITZE Na kraljico Viskih Tur 1: Gofgraben – Hochalmstipitze – Gofgraben Hütte 2: do 11 ur 3: zahtevna označena pot	Danjan Zupančič	MAR 23. sobota	UČNA POT DEVETIH KALOV Kulturna dediščina Primorske 1: Kobjeglava – krova tmatika pot devetih kalov – Kobjeglava 2: do 3 ur 3: lahka pot	Bojan Brezovar
AVG 10. – 11. sobota-nedelja	TRIGLAV Na obisk k očaku 1: Vrta – Plemenice – Triglav – Vrta 2: 7 + 6 ur 3: zahtevna označena pot	Edo Tomšič	MAJ 18. sobota	SMREKOVEC Izlet na Smrekovsko pogorje 1: Dom na Smrekovcu – Črno jezero in Krnes – Dom na Smrekovcu 2: do 4 ur 3: lahka pot	Bojan Brezovar
SEP 15. nedelja	VELIKA BAVHA Skupni izlet s PD Trebnje 1: V illebeh – Velika Bavha – V illebeh 2: do 6 ur 3: zahtevna označena pot	Ivica Vitez	JUL 13. sobota	STOL Na Stol malo drugače 1: Trate – Stol – Čelovška koča – Trate 2: do 7 ur 3: varovana plezalna smer	Martin Kumer
OCT 19. sobota	TRUPEJEVO POLDNE Pod zlato krošnjo macovcev 1: Srednji vrh – Trupejevo poldne – Vošca – Srednji vrh 2: do 6 ur 3: lahka označena pot	Daniel Petrovič	AKCIJE ODSEKA ZA VARSTVO NARAVE:		
NOV 16. sobota	TOVSTIVRH – HUM V zavetju guda 1: Almin dom – Tovstivrh – Hum – Laško 2: do 5 ure 3: lahka označena pot	Jozie Bužar	AKCIJE POLET EXTREME:		
DEC 7. sobota	VNEZNANO Pogled nazaj, polet naprej 1: znano – neznan – znano 2: do 5 ur 3: lahka pot v zimskih razmerah	Bojan Brezovar	JUBILEJNI 150. LUNOHOD:		
JUBILEJNI 150. LUNOHOD:			JAN 20. nedelja	150. JUBILEJNI POHOD V NEBESA V soju mesečine v Nebesa 1: s tuga pred cerkvo v Šentrupertu 2: do 3 ure 3: lahka pot	Jozie Bužar
AKCIJE VOD.-IZLET. ODSEKA IZVEN PROGRAMA:			APR 6. sobota	PLEZALNI VRTEC Naučimo se plezanja po jeklenih 1: Glušica (I) 2: do 3 ure 3: varovana plezalna smer, 3. stopnja	Martin Kumer

MePZ DU Šentrupert ponovno v Cankarjevem domu

Cankarjev dom in tretje življenjsko obdobje. Oktober 2018. Ponovno, že četrtič, z novo pevsko zgodbo ljudskih pesmi. Prav zanimivo, veliko obiskovalcev, veliko nastopajočih. Pa tudi veliko skakajočih nastopov na »kavbojske« ritme. No ja, gibanje je že potrebno na stara leta, čeprav se je opazilo pri starejših že rahla ovira hitrosti »plesu« ob amerikaniziranih posnetkih glasbe. Mi smo pa le zapeli: po naše, po ljudsko, s slovensko pesmijo. In prejeli aplavz zadovoljstva, tako da nam je bilo v veselje in toplo pri srcu. Res je, bili smo v Cankarjevem domu že četrtič, in bilo je lepo.

Duška Lah Peček

Usoda na dlani, prihodnost v roki

Ste se kdaj zazrli v svoje dlani? Skrivajo marsikatero veščino, ki jo je morda celo glava pozabila. V Deželi kozolcev smo skušali ob letošnjem evropskem letu kulturne dediščine spomniti in opomniti na raznovrstna znanja in dejavnosti, povezane s starejšimi in novejšimi tradicijami, ki smo jih združili pod okriljem kozolcev, svojevrstne slovenske posebnosti.

Lesena čipka

Letos smo na pobudo klekljarske skupine Žnurce znova združili ljubiteljice in ljubitelje čipke iz vse Slovenije. Na drugo septembrsko nedeljo smo se med kozolci družili na klekljarski čajanki, na kateri smo s čipko prepredli umetnost, zabavo, kulturo in dolensko gastronomijo. Ob raznovrstnih delavnicah in razstavi klekljarskih izdelkov članic Društva klekljaric Koroške, sekcija Črna, in članic Društva upokoencev Bitnje Stražišče, sekcija ročnih del Ivanjščice, smo klekljali na buli velikanki in brali pod kozolci.

Nastopili so: Grand kvintet, folklorna skupina Nasmeh, ljubiteljska gledališka skupina P.L.i.N. in glasbena skupina Aleša Smoliča. Pomagali so nam tudi: VDC Trebnje in Novo mesto, Vrtec Trebnje, Knjižnica Pavla Golie Trebnje in CPU Trebnje. Ob tej priložnosti smo pripravili 'papirc' oziroma posebno klekljarsko predlogo z

motivom Kamnarjevega kozolca. Upamo, da bomo s čipko Deželo kozolcev okrasili tudi v letu 2019.

Sladki kozolec

Veseli smo, da nam je festival Marmelada letos uspelo vrniti v Deželo kozolcev. Obiskovalci so lahko poskusili 87 vzorcev raznovrstnih marmelad, oddanih na brezplačno strokovno ocenjevanje, ki so ga izvedli na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Strokovna komisija pod vodstvom prof. dr. Tomaža Požrla je zlato priznanje namenila 30 marmeladam, sedem med njimi pa je doseglo vse možne točke in s tem naziv 'popolna marmelada'.

Posameznice z najbolje ocenjeno marmelado so Angela Brcar, Alma Zajec in Jožica Žužek; med zavodi pa ZTR Temeniške in Mirnske doline ter Kmetija Štokar. Med popolnimi so: marmelada iz muškatne buče s cimetom, bezgova z ingverjem, marmelada iz grozdja v breskev, jurkina, hruškova z ingverjem in slivova z orehi.

Razkritje najbolje ocenjenih marmelad je bilo vrhunec četrtega mednarodnega festivala MARMELADA, ki je potekal v soboto, 22. septembra. Pripravi-

li smo strokovna predavanja (z nami sta bila svetovalka za zdravo prehrano Marija Merljak in čebelar Roman Košale), predstavo Grajskega lutkovnega gledališča Sevnica, animacijo za najmlajše, kmečke igre, leseno tržnico z raznovrstnimi ponudniki ter koncert Etno bande Poseben gušt. Knjižnica Pavla Golie Trebnje je predstavila 'knjigobežnice' in raznovrstno čtivo, povezano z marmelado, društvo zaskavskih klekljaric Srčevke pa je pripravilo razstavo posebnih predpasnikov s čipko. S pomočjo domačih društev, tudi Društva podeželskih žena in deklet Šentrupertske šmarnice, so bile na voljo lokalne dobrote. Rekreativsko društvo Šentrupert je z dobrodelnim 'šmornom' zbiralo sredstva za obnovo šolskega igrišča.

Prvo sladko (predfestivalno) presenečenje so bile Umetnije med kozolci, dela akademskih slikarjev in kiparja v okviru drugega umetniškega tabora v Deželi kozolcev. To so: Janez Kovačič, Franc Golob, Petar Lazarevič, Magdalena Falk, Božidar Ščurek in Edo Zupan. Umetniki, ki smo jih gostili ob pomoči uspešnega domačega podjetnika, se zelo radi vračajo v Šentrupert predvsem zaradi prijetnega odziva lokalne skupnosti. Številni

Šentruperčani z veseljem poklepetajo z njimi in si ogledujejo njihovo ustvarjanje. Umetniki so svoje znanje z veseljem delili z nadarjenimi učenci OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert in otroci iz Vrtca Čebelica Šentrupert. Ponosni smo na dogodke, s katerimi vračamo lokalni skupnosti.

Festival MARMELEDA 2018 smo pripravili v okviru projekta »Razvoj in promocija kolektivne blagovne znamke in vzpostavitev mreže lokalnih ponudnikov«. Združuje tradicijo, šege in navede ter izvirne izdelke, ki jih spreminja v edinstveni kulinarčni spomin(ek) in je financiran s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj. Dogodek smo pripravili ob pomoči Občine Šentrupert ter vodilnega partnerja v projektu – Dobrote Dolenjske.

Projekt prinaša tudi razvoj kulinarčnega spominka občine Šentrupert, skupaj s ključnimi ponudniki na našem območju. Pomagali nam bodo dr. Janez Bogataj, dr. Tanja Štuhec in Franc Jezeršek.

Medene skrivnosti

Dežela kozolcev je bogatejša za čisto pravi čebelnjak. V okviru prizadevanj za ohranjanje lesene stavbne dediš-

čine in v letu, ko smo prvič zaznamovali svetovni dan čebel (22. maj), smo z dejavnimi člani Čebelarkega društva Šentrupert in ob podpori Občine Šentrupert pridobili ustrezna soglasja ter izvedli selitev Lunačkovega čebelnjaka z območja osnovne šole v naš sadovnjak. Čebele bodo tu imele več miru in ne bodo ovirale šolarjev, čebelarji pa bodo njihovo domovanje – čebelnjak Aleksandra Lunačka, ki je v našo dolino kot prvi razširil znanje o čebelarstvu oziroma od A do Ž o panju – obnovili in ga obogatili, tudi v luči 100-letnice delovanja Čebelarkega društva Šentrupert, ki bo jubilej praznovalo v aprilu 2019. Hvala prizadevnim članom Čebelarkega društva Šentrupert, predsedniku Gregorju Tratarju in ostalim članom, ki so pomagali pri selitvi čebelnjaka ter Občini Šentrupert za namenska sredstva.

Igrajmo se!

Prihodnje leto bo v Deželi kozolcev v znamenju obujanja spominov na pozitivno stran življenja na podeželju in s tem povezanimi igrami, ki jih bomo nazorno predstavili in o njih osveščali predvsem družine. Akcija bo del projekta Oživitev kozolcev, ki je sofinanciran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. V okviru projekta dopolnjujemo tudi našo zbirko kmečkega orodja oziroma opreme, katere odprti depo smo v začetku decembra predstavili na Veseli Gori. Vsak eksponat starega kmečkega orodja ali opreme, ki je povezan z uporabo kozolcev, je za nas zelo dragocen. Veseli smo poslušanja v lokalni skupnosti, saj smo pridobili že kar nekaj opreme. Iskrena hvala članom Etno družabnega društva Draga pri Šentrupertu, gospodoma

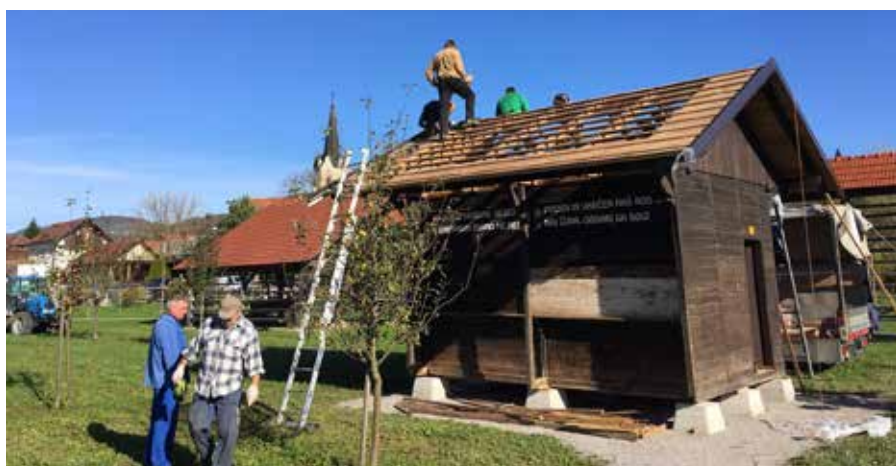

Gregorčiču in Jakiju ter gospe Bizjak, Kmetijski zadrugi Trebnje (predvsem direktorju Ludviku Jermanu), družini Grebenc in številnim drugim.

Kaj prinaša usoda?

Večno vprašanje, na katerega nimamo odgovora. Zazrite se v svojo dlan. Ste opazili življenjsko črto na njej? Ob koncu leta vam želimo, da bo vaša dlan polna. Polna toplote, ob dotiku dobrih ljudi. Polna upanja, ko boste z dlanjo zasadili nekaj novega. Polna radosti, ko vam bo na dlan padla prva snežinka in se stopila. Polna sreče, ko boste iz dlani nekomu podarili nekaj lepega. Ne pozabite, najlepše in najdragocenejše darilo je vaš čas. Čas, ki so ga znali naši predniki ustaviti in pozabiti na vse prehitro in preplitko okrog nas. Čas, ki so ga znali ustaviti drug z drugim, s sklenjenimi dlanmi, tudi v zavetju kozolcev. Srečno!

Branka Brčar

Prvi jesenski dan

V vrtcu imamo vsako leto praznovanje letnih časov. Prvi jesenski dan smo vzgojiteljice otrokom pripravile predstavo Kako je ježek našel prijatelja. Zgodba je govorila o ježku, ki ni imel nobenega prijatelja. Nekega dne mu je na bodicah pristalo jabolko, ki ni in ni hotelo dol. Ježek je prestrašen iskal pomoč in se znašel pred osličkom, ki mu je pomagal. Od takrat naprej sta ježek in osliček najboljša prijatelja. Po predstavi so sledile dejavnosti v posameznih igralnicah, kjer so otroci pripravljali jabolčne dobrote, s katerimi smo se seveda tudi posladkali.

Špela Starič

Teden otroka v vrtcu Čebelica

Tudi letos smo v vrtcu Čebelica od prvega do sedmega oktobra praznovali Teden otroka, v katerem smo posebno pozornost namenili otrokom. Letošnja tema je bila PROSTI ČAS. Želele smo, da otroci občutijo in doživijo, kako smo prosti čas izkoristili NEKOČ in DANES. V tem tednu so otroci veliko ustvarjali, raziskovali, rajali in predvsem bili zelo nasmejani. Skupaj smo se povsili ob predstavi, ki nam jo je pripravilo zunanje gledališče, se odpravili na orientacijski pohod, ustvarjali z dedki in babicami, se igrali na senu ter skakali na napihljivem gradu, ki smo ga izkoristili še za popoldanski kosanjev piknik. Vrhunec tega tedna nam je pričaral obisk Folklorne skupine Nasmeh, s katero smo plesali, peli ter rajali ob spremljavi glasbe ter doživete petja.

Zdenka Simončič in Marija Sabljak Bartoli

Božično-novoletni bazar v vrtcu Čebelica

V četrtek, 29. novembra 2018, smo vzgojiteljice z otroki v vrtcu priredile že tradicionalni božično-novoletni bazar. S kratko predstavo smo se dotaknili praznovanja praznikov nekoč. Otroci starejših skupin, Hobotnice in Klobuki ter Cici muzikalčki pa so starejšim ob glasbeni spremljavi zapeli praznične pesmi. Po predstavi je sledilo druženje in bazar s stojnicami, na katerih so starši lahko izbrali ročno izdelane izdelke, ki so jih naredile vzgojiteljice.

Alja Golob, Nastja Karlič in Alenka Jarc

Namesto zasenčitve kar umetnije otrok na pleksi steklo

Od začetka vrtčevskega leta so minili že trije meseci. Že večkrat v preteklosti smo si v Letni delovni načrt zadali cilj, da v večnamenskem prostoru vrtca zasenčimo stekla.

Letos smo se tega lotili sami in izdelali steno z umetniškim pridihom. Naš največji podpornik je bil Miha Gregorčič iz Akripola, ki nam je daroval pleksi stekla v velikosti 70 x 80 cm. Na plošče so otroci s flomastri in akrilnimi barvami pod mentorstvom Damijane Bijek, Alenke Jarc in Andreje Moltara narisali različne likovne motive, ki ponazarjajo življenje v vrtcu, ter utrinke posameznih dogodkov, značilnih za različne letne čase. Na steklo smo nalepili še bel in črn papir, s čimer smo preprečili prehod svetlobe skozi sliko, ter izdelke obesili na okna večnamenskega prostora.

Motivi na slikah so izbrani v pogovoru z otroki in so povezani z njihovimi najljubšimi aktivnostmi v vrtcu. Tako

so nastale umetnine z naslovi Pomladni, Poletni, Jesenski, Zimski in Božični čas, Spodbujajmo prijateljstvo in širimo ljubezen, Otroci gredo na izlet ter Bodoči svet otrok. Radi rečemo, da je naše življenje kot mozaik, zato tudi te slike povezuje barvni mozaik, ki se preliva od bele k intenzivnim barvam mavričnega spektra.

Na steno smo v počastitev štiridesete obletnice delovanja našega vrtca dodali še motive življenja otrok v vrtcu. Naslove teh slik so otroci poimenovali sami, tako lahko občudujemo Spuščanje deklice po toboganu, Deklico in dečka pri igri z žogo, Dečka in deklico pri igri z baloni, Deklico na gugalnici ter Vrtec Čebelica v Šentrupertu.

Na slike smo v vrtcu zelo ponosni, saj nam je uspelo izpolniti vrtčevski prostor z umetnijami otrok. Za petletne otroke je bil to zelo velik izziv, saj večji motivi zahtevajo od njih več poguma, samozvesti in vztrajnosti pri natančnem nanašanju barv na površine. Zelo bomo veseli, če nas v teh prazničnih dneh obiščete v vrtcu in si razstavo slik ogledate v živo. Če pa v prazničnem decembru ne utegnete priti, naj velja že sedaj vljudno povabilo na dan odprtih vrat, ki bo 7. februarja 2019.

Veselim se vašega obiska ter vam vsem voščimo lepe praznike.

Damijana Bijek, dipl. vzg. in dipl. slik.

Lepo je držati knjigo v rokah

Sedmošolke Ema, Maja, Manca, Nina, Lara in Ida iz 9. razreda smo sodelovale v literarnem natečaju Z domišljijo na potep. Vsaka je prispevala svojo zgodbo in zdaj so zaživele v skupni knjigi naše šole. Pri literarnem ustvarjanju nas je usmerjala naša mentorica Janja Jerovšek. Zelo smo vesele in ponosne, da lahko v rokah držimo knjigo.

Lara Njeguš, 7. razred

Evropski teden programiranja

Na šoli smo med 8. in 19. oktobrom izvedli delavnico **TE-DEN PROGRAMIRANJA** za vse razrede. Vsem učencem na šoli smo zagotovili vsaj eno učno uro, med katero so razvijali digitalne veščine.

Učenci prvega triletja so izvedli učno uro, ki osnovne koncepte računalništva predstavi na zabaven način, brez računalnika. Tako so opravili prve korake v svet programiranja. Ena najbolj nadležnih lastnosti računalnikov je, da vedno naredijo natanko to, kar jim naročimo. Če smo pri dajanju navodil – se pravi pri programiranju – nepredvidni, so lahko rezultati smešno napačni. Kako se počutita programer in računalnik, so učenci spoznali, ko so poskušali narisati sliko po navodilih sošolke ali sošolca. Nastalo je veliko različnih skic.

V ostalih razredih so učenci sestavili igro **LETI**, **LETI** v programu Scratch. Na začetku ure smo povedali, kaj je programiranje in kdo je programer. Sledilo je programiranje v programu Scratch. Učenci so spoznali programsko okolje, uporabljali osnovne

ukaze, spoznali zanko in pogojni stavek. Programiranje v Scratchu je dokaj enostavno, ker ni treba pisati kode. Namesto pisanja kode premikamo in zlagamo ukazne bloke. Idejo za tak način programiranja so ustvarjalci dobili pri lego kockah.

Delavnice smo uspešno zaključili in šola je prejela certifikat odličnosti pri poučevanju digitalnih veščin in spričevalo programerske odličnosti. S tem spričevalom se bo šola uvrstila na zemljevid odličnih evropskih izobraževalnih ustanov, ki mladim pomagajo razvijati digitalne veščine.

Katja Končina, vodja projekta CODEWEEK na šoli

Obisk na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo

V novembru smo devetošolci obiskali Fakulteto za gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani. Udeležili smo se različnih delavnic. Spoznali smo potresno mizo, delo geodeta, podtalnico, obnašanje konstrukcij, ogledali smo si tudi delo v laboratoriju. Vsi smo bili zelo navdušeni, še posebno nam je bilo všeč obnašanje konstrukcij, saj smo lahko sestavljali lastne modele.

Damjana Lamovšek, 9. razred

Vijolašola in senčne lutke

Trebanjska območna izpostava Javnega sklada za kulturne dejavnosti (JSKD) v sodelovanju z Osnovno šolo dr. Pavla Lunačka Šentrupert nadaljuje tradicijo organiziranja otroških predstav za šentruperske šolarje. Novembra so si tako učenci in učenke od prvega do petega razreda ogledali predstavo **Vijolašola** v izvedbi lutkovnega gledališča FRU-FRU iz Ljubljane. Gre za predstavo, ki je nastala po slikanici Rozagroza in Plavalava, njena glavna tema pa je enakopravnost med spoloma. Režirala jo je Irena Rajh, v njej pa so nastopili Jošt Jesenovec, Ana Špik in Anže Virant.

Po predstavi so učenci petega razreda ostali še na gledališki uri, ki jo je vodil Anže Virant. Skupaj so spoznavali senčne lutke oziroma senčno gledališče, ki ga lahko ustvarjamo na različne načine. V igri s senčnimi lutkami so

se nato preizkusili tudi sami. Zanimiva popestritev vsakdanjega šolskega urnika.

Besedilo in foto: Joži Sinur, JSKD OI Trebnje

Tradicionalni slovenski zajtrk

Tudi letos smo na šoli izvedli tradicionalni slovenski zajtrk, ki ga naši ekološko osveščeni učenci vsako leto težko pričakujejo.

Z veseljem so predvsem učenci prve in druge triade ter otroci v vrtcu do zadnje drobtinice pozobali kruh, namaзан z okusnim maslom in domačim sladkim medom, teknila so jim tudi jabolka lokalnega izvora. Zaradi lončka toplega domačega mleka je bil okus zajtrka še bogatejši.

Res je, lokalno pridelana hrana, ki je rezultat pridnih rok slovenskih kmetov in čebelarjev, tekne najbolj!

Med nam je, tako kot že vrsto let, podarilo Čebelarsko društvo Šentrupert (čebelarji Marko Lamovšek, Stane

Višček, Stane Bukovec, Antonija Ahlin, Bojan Starič, Gregor Tratar, Jože Jerovšek, Anka Krnc in Franc Anderlič) in mentorica čebelarskega krožka Mira Vukolič, za kar smo jim zelo hvaležni. Čebelar Peter Kurent je otrokom na kratko predstavil delo čebelarskega društva in pomen uživanja medu za zdravje. Ob koncu kratkega programa so učenci skupaj zapeli priljubljeno pesem Čebelar.

Barbara Bec Bekrič, vodja projekta

Priznanje za najboljšo pesem

Na pesniškem natečaju Pavčkove vitice, ki ga je že peto leto zapored organizirala OŠ Toneta Pavčka Mirna Peč, je sodelovalo sedem učencev naše šole. Z natečajem šola ohranja spomin na pesnika Toneta Pavčka in spodbuja pesniško ustvarjanje. Učenci so ustvarjali na Pavčkovo pesem Prava pesem. Kar 165 pesmi je prispelo na literarni natečaj in strokovna komisija je med najboljše pesmi uvrstila Pravo pesem, ki jo je napisala Ema Erna Weber iz 7. razreda. Na zaključni prireditvi, ki je bila 18. oktobra na mirnopoški šoli, je učenka prejela priznanje in knjižno nagrado.

Janja Jerovšek, mentorica literarnega krožka

PRAVA PESEM

Kakšna je prava pesem?

*Mogoče taka, ki ima rime,
mogoče taka, ki jo je
napisal sosedov Bine.*

Kakšna je?

*Prava pesem je tista,
ki pokuka na dan,
ko je najbolj potrebno.*

*Enkrat bo obiskala tudi mene.
Takrat bo zame najlepši dan.*

*Pesem je velikokrat prava,
čeprav ti včasih malo nagaja.*

*Na koncu pa spoznaš,
da jo že celo življenje v srcu imaš.*

Ema Erna Weber, 7. razred

Svečano odkritje spominskega obeležja 100 padlim vojakom iz prve svetovne vojne

11. 11. ob 11. uri je bilo pred župnijsko cerkvijo sv. Ruperta v Šentrupertu na Dolenjskem svečano odkritje spominskega obeležja padlim vojakom, žrtvam vojne vihare.

Prav 11. novembra 1918 je ob 11. uri nastopilo premirje, ki je pomenilo zmago zavezniških sil in konec vojne. Tega dne je svojo odstopno izjavo podal tudi zadnji habsburški vladar Karel I. in s tem je bila končana več kot 650-letna zgodba habsburške monarhije, katere del smo bili tudi Slovenci.

Pobuda za postavitve spomenika je prišla s strani Jožeta Anderliča in podjetja Reitenburg, ki je postavitve spominskega obeležja tudi omogočilo. Jože Anderlič, ki je svoje otroštvo preživel v Šentrupertu in ga poznamo kot velikega poznavalca kulturne in etnografske dediščine, je ob tem dejal: »Ko sem prebiral zgodovinske knjige in zapise, sem spoznal žalostno dejstvo, da so bile žrtve prve svetovne vojne precej pozabljene. Namreč v

vseh 100-ih letih od konca prve svetovne vojne, kolikor jih mineva na današnji dan, v Šentrupertu ni bil postavljen noben spomenik ali kakšno drugo obeležje v čast in spomin na padle vojake, ki so dali svoje življenje zato, da danes lahko živimo v miru in blagostanju.«

Dogodka se je udeležil tudi slavnostni govornik mag. Marko Štepec, kustos Muzeja novejšje zgodovine Slovenije in velik poznavalec dogajanja v veliki vojni, ki je v svojem govoru poudaril: »Prva svetovna vojna, v kateri je bilo na Slovenskem mobiliziranih več kot 160.000 fantov in mož, umrlo pa jih je kar več kot 35.000, je bila dolgo odričnjena od državnega spominjanja, šolskih učbenikov in prekrita s prahom pozabe. Sedaj na srečo ugotavljamo,

da ni več tako. Sto let po koncu prve svetovne vojne so se zgodili pomembni premiki na področju raziskovanja, nastajale so razstave, knjige, temeljna zgodovinska dela, dolgo pričakovani popis arhivskega gradiva in številni dokumentarni filmi. Nenazadnje je danes izšla tudi odlična knjiga dr. Mihe Šimca, ki je s svojo zgodovinsko študijo iztrgal pozabi življenje v Šentrupertu v času prve svetovne vojne in s popisom padlih izpolnil zgodovinski dolg do umrlih prebivalcev župnije.« O njej pišemo v posebni rubriki tega glasila.

Spomenik je blagoslovil šentruperski župnik, g. Jakob Trček, udeleženci dogodka pa so se padlim vojakom simbolično poklonili z rdečimi nageljni.

Urška Manček

Ob odkritju in blagoslovitvi spominske plošče padlim v Prvi svetovni vojni

V teh jesenskih dneh so pred stotimi leti po celi Evropi zazvonili zvonovi in ljudem naznanili, da je konec prve svetovne vojne, v kateri je umrlo na tisoče mladih fantov in mož. Za svoji domovini, Italijo in Avstroogrsko, so na Soški fronti dali življenje. Umirali so visoko v gorah, kjer so potekali boji iz dneva v dan, toda sama frontna linija se ni premaknila nikamor in po štirih letih bojev so prišli do spoznanja, da je tej moriji treba narediti konec in podpisali mirovni sporazum med evropskimi državami. Tudi naši fantje in možje so se borili v tej svetovni vojni in jim po 100 letih odkrivamo spominsko ploščo, na kateri so imena več kot 100 najboljših fantov in mož, ki so svoja življenja dali na oltar svoje domovine. Vsa pobuda in priznanje za plemenito dejanje, da danes tu na farni cerkvi v Šentrupertu odkrijemo in blagoslovimo to spominsko obeležje, gresta gospodu Jožetu Anderliču, ki je donator, pobudnik in raziskovalec. Zaradi njega in tega obeležja po vseh

teh letih vemo, kdo so bili ti možje, in se jim klanjamo.

Dragi gospod Jože. Še enkrat iskrena hvala za vse tvoje plemenito delo, skrbi in čas ter finačno podporo, da smo odkrili to spominsko ploščo. V imenu cele župnije Šentrupert se ti iskreno zahvaljujemo, hvala tudi za izdajo knjige Pod cesarskim orlom. V tvojem življenju ti želim predvsem zdravja in da bi se rad vračal v svojo rojstno župnijo in občino Šentrupert.

Naj končam z besedami Simona Gregorčiča:

Tod sekala bridka bodo jekla in ti mi boš krvavo tekla. Kri naša te pojila bo sovražna ...

Slava vsem padlim vojakom I. svetovne vojne!

Ob odkritju spominske plošče govoril: Kurent Peter, član župnijskega sveta in ključar cerkve sv. Frančiška Ksaverija na Veseli Gori

Začetek veroučnega leta

Veroučno leto smo začeli z mašo pred Gospodovim oltarjem in Jezusa prosili, da naj bo z nami in naj nas blagoslavlja. Seveda smo vpletli v molitev tudi šolo, učenje, prosti čas, razne krožke, itd. Po maši smo imeli še mini tekmo in tisti, ki so bili spretni, so dobili za nagrado zlato ribico.

Izlet v Arboretum Volčji Potok

Poletni čas je mimo in kot nagrada ali pa kot zasluga za mnogo dobrih stvari, ki jih nekateri naredijo v župniji, smo se s skupino žena 26. septembra odpravili na izlet v Arboretum Volčji Potok, kjer pa je bilo vse že bolj jesensko in so rože že odšle počivat, na njihovo mesto pa so prišle buče in drugo jesensko okrasje. Ker ni bilo rož, smo se ustavili še v pravljичni deželi.

Kosilo, ali bolje, obilno malico smo dobili pri župnikovi sestri v Cerknici, kofe pa smo si zaželeli pri čarovnici Uršuli na Slivnici. A glej ga zlomka, skrila se nam je in je ni bilo doma. Eni domnevajo, da ker je prišel k njej na obisk župnik, ki se včasih dela, da je tudi čarovnik. Ali pa je bila kakšna druga konkurenca. Vseeno je bilo zelo lepo.

Ministrantski piknik

Če kdo, si nagrado zaslužijo naši ministranti. Ni praznika, da niso zraven in naredijo, da je slovesnost res slovesnost in praznik res praznik. Za nagrado so si naredili piknik, odigrali nogometno tekmo, v igralnici preizkusili, če še znajo biljard in ročni gogomet, glasbo pa navijali tako glasno, da so mimoidoči mislili, da je v župnišču veselica. Eden od misnistrantov je rekel, da bi bilo lahko večkrat tako.

Kostanjev piknik

Jesen je prinesla veliko pridelkov. Tudi kostanja je bilo veliko in zakaj ga ne bi nekaj pojedli skupaj. Nekaj kostanja so prinesli otroci sami, a tistega velikega, lepega in okusnega nam je podarila Hedvi ali bolje gostilna Jaklič. Naša naloga je bila le pravilno speči kostanj in ga pojesti. To nam je tudi uspelo. Seveda smo odigrali tudi igro s skritim kostanjem in razdelili nagrade. Glavna nagrada pa je bila, da so otroci ugotovili vsaj tri imena ali vrste kostanja. Kdor do sedaj ni vedel, da obstaja več vrst kostanja, je to izvedel na kostanjevem pikniku za veroučence. Hvala animatorjem, ki so pripravili tako lep popoldan in si vzeli čas za igro, smeh, veselje in kostanj.

Adventni venčki

Spet je leto okoli in začenjamo novo cerkveno leto. V adventnem pričakovanju prižigamo svečke na adventnem venčku in ob njem molimo. V soboto pred adventom so se otroci zbrali skupaj in adventne venčke tudi sami naredili. Koliko lepih venčkov in koliko različnih idej in stilov!

Pravijo, da je najlepši tisti izdelek, ki je narejen iz srca!

Miklavžev večer

Koliko pričakovanja in želja je bil deležen sv. Miklavž. Prišel je med nas z vsem svojim spremstvom. Še prej smo prisluhnili sanjam, ki jih je eden od otrok pripovedoval svojim vrstnikom. Sanjal je, da so hudiči v peklu sklenili, da morajo postati vsi otroci poredni in da jim zato Miklavž ne bo prinesel darila. Ni jim uspelo in Miklavž je samo v župnišču ob obisku obdaril več kot 150 otrok. Hvala Pekarni in mlinu Grebenc, trgovini Palma in staršem, ki so pomagali Miklavžu ob obdaritvi.

Župnik Jaka Trček

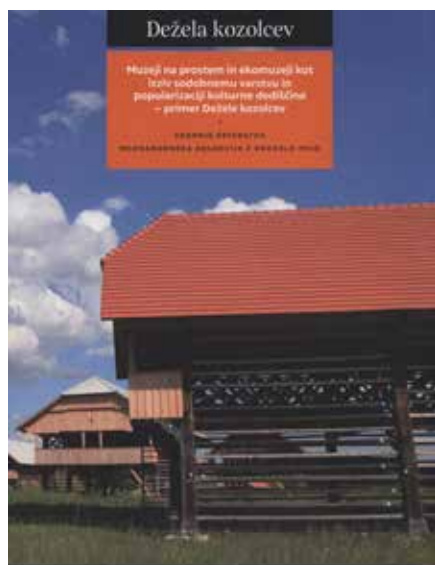
IN MEMORIAM POSLOVILI SO SE ...

- Danijela Tratar
- Justina Marn
- Franc Pincolič
- Marija Brezovar
- Marija Bartolj
- Alojzija Jevševar
- Jože Golob
- Marija Kurent

Da o nekem kraju nastane nova knjiga, je velika stvar. Zato se je uredniški odbor tega glasila odločil, da uvaja novo, priložnostno, rubriko "Šentrupert v knjigi", s katero bomo opozarjali na knjižne novosti, ki govorijo o Šentrupertu.

Izšel je prvi strokovni zbornik o Deželi kozolcev

Letos spomladi je luč sveta ugledal zbornik Muzeji na prostem in ekomuzeji kot izziv sodobnemu varstvu in populariziranju dediščine – primer Dežele kozolcev, v katerem so objavljeni referati mednarodnega posveta z okroglo mizo, ki smo ga 31. marca 2014 v Šentrupertu na Dolenjskem organizirali novomeška območna enota Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Občina Šentrupert in Dežela kozolcev Šentrupert d. o. o.

Zbornik je bil natisnjen kot 12. knjiga knjižne zbirke Kulturna dediščina, ki jo izdaja Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in je namenjena popularizaciji varstva in ohranjanja kulturne dediščine. Kljub časovnemu odlogu menimo, da vsebina ni v ničemer izgubila na aktualnosti, kar se rado zgodi, če se prispevkov ne objavi takoj. Problematika muzejev na prostem in ekomuzejev je namreč še vedno aktualna, domačih objav o navedenih tematikah pa je še vedno relativno malo, čeprav sta temi med ključnimi strokovnimi izzivi sodobnega varstva in popularizacije kulturne dediščine.

Izdajatelji zbornika so bili poleg Znanstvene založbe Filozofske fakulte

te Univerze v Ljubljani še Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Zavod Dežela kozolcev Šentrupert. Urednika zbornika sta bila mag. Dušan Štepec in izr. prof. dr. Vito Hazler. Urednik zbirke Kulturna dediščina je bil doc. dr. Miha Kozorog. Oblikovalec zbornika je bil Edi Berk. Recenzentka zbornika je bila doc. ddr. Verena Vidrih Perko.

V Sloveniji se že dalj časa pojavljajo različne ideje in prizadevanja za postavitev muzejev na prostem, v zadnjih letih pa se rojevajo tudi poskusi oblikovanja ekomuzejev, ki naj bi dediščino še bolj približali ljudem – domačinom in obiskovalcem. Na temo muzejev na prostem se je pri nas zgodilo že kar nekaj posvetov, na katerih so se izoblikovala stališča do navedene problematike, predvsem do njene vloge v muzejski in spomeniškovarstveni dejavnosti. V zadnjem obdobju je izstopal zlasti mednarodni posvet o muzejih na prostem, ki je bil organiziran leta 2005. Na njem je bil jasno izpostavljen interes spomeniškovarstvene dejavnosti po oblikovanju novih muzejev na prostem in vzdrževanju že obstoječih, saj v njihov prid govori večplastnost pomenov ohranjanja in populariziranja kulturne dediščine. Z organizacijo mednarodnega kolokvija in okrogle mize v Šentrupertu na Dolenjskem smo opozorili na dodatne oblike varstva in promoci-

je kulturne dediščine še prek ekomuzejev in s tem poskušali narediti korak naprej tudi v Sloveniji. Mednarodni posvet z okroglo mizo ni bil brez razloga organiziran v Šentrupertu na Dolenskem, saj smo tam leta 2013 odprli prvi tematski muzej kozolcev na prostem v svetu.

Vsebina šentruperskega zbornika sledi programu posveta in je razdeljena na dva tematsko povezana sklopa. V prvem sklopu so objavljeni prispevki konservatorjev novomeške območne enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije Dušana Strgarja in Dušana Štepca, kustosinje Dežele kozolcev Alenke Lamovšek, profesorja s Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu Darka Babića in dediščinske strokovnjakinje za ekomuzeje iz Zagreba Dragane Lucije Ratković Aydemir. Zaključujeta ga povzetek okrogle mize in sklepi posveta. Drugi sklop predstavlja dodatek štirih člankov avtorjev Vita Hazlerja (upokojeni profesor Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani), Ljuba Laha (docent na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani), Dušana Štepca in Ljuba Laha ter Mojce Ramovš (etnologinja in domačinka), s katerimi je problematika posveta dopolnjena in celovito zaokrožena.

Z organizacijo mednarodnega posveta in okrogle mize v Šentrupertu na Dolenskem smo želeli poudariti vlogo in pomen muzejev na prostem ter ekomuzejev kot dodatne oblike varstva in promocije kulturne dediščine. Izhodišča in program mednarodnega posveta je oblikoval in pripravil programsko-organizacijski odbor v sestavi: mag. Zoran Čiča, dr. Vito Hazler, dr. Ljubo Lah, Alenka Lamovšek, Ana Mlinar, Urša Repše, Dušan Strgar in mag. Dušan Štepec. Njihov cilj in namen sta bila opozoriti na naslednja temeljna strokovna in tudi razvojna vprašanja varstva in popularizacije kulturne dediščine: Ali se v Sloveniji zavedamo poslanstva muzejev na prostem in ekomuzejev? Ali njihovo poslanstvo razumemo in sprejemamo? Ali poznamo mednarodna priporočila, dobre prakse in standarde njihovega delovanja? Kakšne so njihove trajne naloge, nameni in cilji, ki opredeljujejo njihovo bistvo obstoja? Kako zagotoviti sistemsko ureditev in pogoje za njihovo institucionalno povezovanje in delovanje?

Zaključki posveta

Na posvetu z okroglo mizo je bilo sprejetih enajst ključnih ugotovitev in

pet priporočil za Deželo kozolcev v Šentrupertu:

1. Muzeji na prostem in ekomuzeji opravljajo pomembno vlogo pri ohranjanju in popularizaciji kulturne dediščine, zato morajo biti v prihodnosti povezani in vključeni v sistemsko in institucionalno varstvo ter postati del strategije varstva kulturne dediščine.
2. Njihovo poimenovanje, načrtovanje in upravljanje naj bo skladno z mednarodnimi priporočili.
3. Značilnost ekomuzeja je, da temelji na intenzivnem sodelovanju lokalnega prebivalstva pri upravljanju dediščine v lastnem okolju na način, da jo vključujejo v vsakodnevne aktivnosti in razvojna prizadevanja.
4. Muzeji na prostem so različni, nekateri med njimi lahko sčasoma prerastejo in razvijejo svoje izhodiščno poslanstvo in postanejo ključni in sestavni del ekomuzejev.
5. Koncept muzejev na prostem in ekomuzejev ni v nasprotju z doktrino varstva.
6. Muzeji na prostem in ekomuzeji lahko izpolnjujejo različna poslanstva: izobraževanje, omogočajo znanstvenoraziskovalno delo, prevzemajo vlogo raziskovalnih središč in posredovalcev tradicionalnih znanj in veščin, delujejo kot promocijska središča kulturne dediščine ter kot središča lokalne društvene organiziranosti. So tudi kraji doživetij, oddiha in razvedrila.
7. Sistemsko je treba spodbujati in med seboj povezovati različne muzeje na prostem in nastajajoče ekomuzeje.
8. Ekomuzeji in muzeji na prostem lahko organizacijsko in poslovno delujejo v različnih oblikah: odjavne ustanove v državni ali v lasti lokalne skupnosti, do povsem zasebne ustanove oziroma fundacije s posebej opredeljenim odnosom (koncesijami) do upravljanja muzejskih zbirk.
9. Temelj za delovanje muzejev na prostem in ekomuzejev naj bo nji-

hovo urejeno pravno varstvo in upravljavski načrt.

10. Muzeji na prostem in ekomuzeji obstajajo zaradi obiskovalcev, zato naj stalno razvijajo svojo ponudbo in dopolnjujejo muzejske programe.
11. Slovenski etnografski muzej naj prevzame aktivno vlogo pri institucionalnem povezovanju muzejev na prostem in ekomuzejev v Sloveniji.

Priporočila za Deželo kozolcev sprejeta na mednarodnem posvetu z okroglo mizo

1. Občina Šentrupert in varstvena služba naj poskrbita za pravno varstvo kozolcev, ki so predstavljeni v muzeju na prostem.
2. Občina Šentrupert naj v sodelovanju s stroko, nevladnimi organizacijami, partnerji in lokalnim prebivalstvom izdela in sprejme upravljavski načrt, ki bo določil udeležbo posameznih deležnikov pri upravljanju muzeja, način interpretacije njegove vsebine ter podrobno opredelil njihove medsebojne odnose.
3. Sestavni del upravljalškega načrta naj bo tudi vizija njegovega nadaljnjega razvoja.
4. Upravljalca Dežele kozolcev naj z ustreznim programom, predstavitvami, terenskim delom in drugimi akcijami, seznanja prebivalce Mirnske doline o lastni dediščini in njenih pričevalnih kvalitetah.
5. Občina Šentrupert, Dežela kozolcev Šentrupert d.o.o., ZVKDS in Center za poklicno izobraževanje naj v Deželi kozolcev vzpostavijo pogoje za izvajanje nacionalne poklicne kvalifikacije za poklice povezane z obnovo lesene stavbne dediščine – tesar in krovec.

Želje, cilji in načrti za prihodnost

V Šentrupertu smo poskušali razviti model muzeja na prostem, ki lahko sčasoma preraste vlogo in funkcijo klasičnega muzeja na prostem in se razvije v ekomuzej. Ključno pri snovanju muzeja na prostem je, da ga lokalna skupnost in različna društva sprejmejo za svojega, da v njem vidijo svojo prihodnost, pripadnost in priložnost za delovanje. Dežela kozolcev mora za lastno uspešnost ustvariti širok krog svojih podpornikov in aktivno vključevati lokalno skupnost. S šentruperskim muzejem na prostem so povezana prizadevanja za ohranjanje kozolcev v Mirnski dolini, širše na Dolenjskem pa tudi v drugih slovenskih pokrajinah. Z njim so povezana tudi prizadevanja za populariziranje uporabe in obdelave lesa v lokalnem gospodarstvu. Na les kot strateško surovino smo bili v slovenskem prostoru že od nekdaj močno navezani. Les so naši predniki znali uporabljati in izkoriščati. Zato sta vzporedno načrtovana Center za ohranjanje kulturne dediščine kozolcev in projekt vzpostavljanja mreže in situ (na mestu nastanka) ohranjenih kozolcev v kulturni krajini zelo pomembna. Oba želita spodbuditi skrb in zavzetost pri krajanih za ohranjanje dediščine lesa in dvigniti raven ozaveščenosti na področju varstva dediščine.

Dežela kozolcev ima še dva pomembna poslanstva: ustvariti inkubator in katalizator različnih razvojnih idej in projektov na področju varstva in ohranjanja lesene stavbne dediščine, in hkrati dvigniti zavest o okoljskem vidiku povečane rabe lesa. Z uresničitvijo vzporednih projektov bo muzej v Šentrupertu lahko prerasel v ekomuzej, ki je najsodobnejša oblika interpretacije dediščine v izvirnem okolju, tesno povezana z lokalnim prebivalstvom in skupnostmi.

Pri šentruperskem muzeju na prostem velja posebej izpostaviti potrebo po večjem vključevanju lokalnega prebivalstva v sodelovanje pri načrtovanju razvoja in upravljanju muzeja na prostem. Dežela kozolcev zato potrebuje upravljavski načrt, v katerem bodo odnosi med partnerji (deležniki) projekta dorečeni in cilji delovanja opredeljeni.

Ne smemo pozabiti na turistično vlogo, ki jo ima Dežela kozolcev za razvoj turizma v občini in širše v Mirnski dolini.

Že sedaj predstavlja osrednji turistični produkt v Mirnski dolini. Njeni turistični potenciali pa še niso izkoriščeni v zadostni meri. Potrebno bo povezovanje s sosednjimi občinami. Osrednji del Mirnske doline je namreč izredno bogat z najpomembnejšo kulturno dediščino v Sloveniji. Mirnska dolina ima nedvomno vse možnosti, da se razvije v zanimivo in prepoznavno turistično destinacijo na Dolenjskem. Ključno pri tem bo, kako bo potekal nadaljnji razvoj Dežele kozolcev in kako uspešno bodo sodelovale med seboj občine Trebnje, Mirna, Šentrupert, Mokronog-Trebelno in Sevnica pri načrtovanju turizma v Mirnski dolini.

Še zahvala

Izdajanje strokovnih publikacij s področja znanstveno-raziskovalnega in strokovnega dela postaja vse bolj naporeno delo, saj je povezano s pridobivanjem potrebne finančne podpore, ki je iz leta v leto težje dosegljiva. To vpliva na učinkovitost uredniškega dela, saj se uredniki poleg osnovnih delovnih obveznosti srečujemo tudi z vprašanji financiranja in vse pogoste-

je še z zapletenimi postopki sofinanciranja iz več različnih virov, kar med drugim zahteva veliko potrpežljivosti, koordinacij, dogovarjanja in prepričevanja. Tudi v našem primeru je bilo podobno. Več kot tri leta je bilo treba, da smo uspeli pridobiti zadostno finančno podporo za izdajo pričujočega zbornika. Ob tej priliki se zahvaljujemo družbam in posameznikom, ki so podprli in pomagali pri izvedbi zbornika: Ce-Invest d.o.o. Trebnje, Esplanada d.o.o. Slovenska vas, Deu, žaga, transporti, bencinski servis d.o.o. Mokronog, Gostilna Jaklič Šentrupert, Janko Brate s.p., gradbeni inženiring Trebnje, Matrika svetovanje, poslovne storitve d.o.o. Ljubljana, Občina Šentrupert, SEP d.o.o. Mokronog, Tesarstvo Bajc Damjan s.p. Zidani Most, Transportne storitve Judež d.o.o. Novo mesto, Vinška klet Frelih d.o.o. Šentrupert.

Mag. Dušan Štepec,
konservatorski svetovalec, ZVKDS,
OE Novo mesto

Pod cesarskim orlom, Šentrupert na Dolenjskem v času prve svetovne vojne 1914–1918

Knjiga dr. Mihe Šimaca z naslovom Pod cesarskim orlom, Šentrupert na Dolenjskem v času prve svetovne vojne 1914–1918 je »prvi poskus sestavljanja še nepopolnega seznama padlih in izginulih domačinov, ki so se bojevali na različnih frontah prve svetovne vojne. Na svoj način skuša obrisati prah s spomina na vse domačine, ki so vojno gorje izkušali na lastni koži. Še posebej pa je posvečena tistim, ki so izginili na bojnih poljanah in so danes vklesani na spominsko ploščo,« je poudaril dr. Miha Šimac, ki se je prav tako udeležil svečanega odkritja spomenika.

Knjiga, ki jo bo moč kupiti tudi v knjigarnah in šentruperskem župnišču, je bila prvič naprodaj na samem dogodku; celoten izkupiček od prodaje pa je namenjen župnijski cerkvi Sv. Ruperta za njeno obnovo.

Urška Manček

Od vasi do vasi

Šentrupersko jedro: OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert in njen znameniti novinarski krožek

Letošnje leto obeležujemo 400 let šolstva v Šentrupertu. S pomočjo kustosinje v Dolenjskem muzeju Marjete Bregar in gospe Julijane Visočnik z Nadškofijskega arhiva Ljubljana mi je uspelo pridobiti kopijo pisma, v katerem se nahaja dokaz o šoli v Šentrupertu. Vsakemu človeku, ki sprašuje: Kako pa veste, da je bila takrat pri vas že šola? lahko odgovorimo na vprašanje.

Ob proučevanju razvoja šolstva v našem kraju sem zaznala predvsem velike križe in težave tedanjih ljudi, tako učiteljev kot učencev, pa tudi šolskih upraviteljev. Težko si je predstavljati, v kako skromnih pogojih je nekoč potekal pouk. Pravzaprav so imeli naši predniki v Šentrupertu skoraj ves čas od uvedbe obvezne šole na voljo samo štiri učilnice, po požigu leta 1943 pa še teh ne. Dolga leta so se morali stiskati po najetih učilnicah, saj je bila gradnja nove šole po vojni zelo počasna – predvsem zaradi pomanjkanja materiala in večmesečnih zastojev pri gradnji.

Šola je bila prostor, v katerem so se odvijale mnoge dejavnosti, ki so imele pomembno vlogo pri izboljševanju življenja ljudi. Na začetku 20. stoletja je imel pri tem pomembno vlogo nadučitelj Aleksander Lunaček, katerega delo je bilo – poleg šolskega dela – osredotočeno na šolski vrt in čebelarstvo. Tu so učenci dobili pomembna znanja in spretnosti za življenje. Ob zaključku šolanja so deklice dobile v spomin vrtnico, dečki pa sadno drevesce.

Nekoč so se v zelo skromnih pogojih otroci vseeno naučili vsaj tistih osnov, ki so jim omogočile napredek v življenju. Iz Šentruperta so izšli mnogi ljudje,

ki jim je temelj izobrazbe dala ta šola.

Leta 1958 je šola v Šentrupertu postala popolna osemletna osnovna šola. Na šoli je bilo več kot 300 učencev, zato je pouk potekal dopoldne in popoldne. Ker na šoli ni bilo dovolj učiteljev, so morali posamezni razredni učitelji učiti tudi po dva razreda – dopoldne in popoldne.

Ob koncu 50. let in v letu 1960 so na šolo prišli novi, mladi učitelji in s šolskim letom 1960/61 se je na šoli začel razcvet pionirske organizacije. Ustanovili so šahovski, dramatski, folklorni, telovadni, strelski, gospodarski krožek, prvič je bil organiziran gasilski krožek. Takrat je začel delovati tudi novinarski krožek, ki je bil ena od dejavnosti, ki je v 40 letih delovanja šentrupersko šolo in njene učence naredil izjemno prepoznavne in je pustil neizbrisni pečat v zgodovini naše šole.

Piši tako, da bo vredno občudovanja!

Učiteljici Danici Zupan je bilo leta 1958 dodeljeno službeno mesto učiteljice na Osnovni šoli Šentrupert. »Ko sem prišla na pogovor v pisarno k takratnemu ravnatelju Bojanu Brezovarju, me je vprašal, če bi učila slovenski

jezik. To je bil eden izmed najsrečnejših dni v mojem življenju.«

Kot mlada učiteljica se je odzvala na povabilo uredništva Dolenjskega lista, naj začne pisati o pomembnejših dogodkih iz kraja, kjer poučuje. Šla je na krajši seminar, kjer so predavali o zakonitostih novinarstva. »Takrat sem prvič slišala, da je treba skoraj v vsakem novinarskem prispevku odgovoriti na tista znamenita novinarska vprašanja: kdo, kje, kdaj, kako, zakaj.« Prišlo ji je na misel, da bi bilo še bolj primerno, če bi o dogajanju v kraju in na šoli pisali kar učenci sami. »Mislila sem, da bi tako dobili tudi večje veselje za pisanje spisov. Kmalu smo se v zvezi za pisanje z dogovori začeli sestajati in mladi novinarji so začeli obiskovati novinarski krožek.«

Na začetku so bili člani krožka učenci od 5. do 8. razreda, kasneje pa tudi učenci 4. razreda. Sestajali so se ob sobotah pred poukom ob 7. uri zjutraj, v naslednjih letih so bili sestanki vsako leto drug dan.

Pisali so o vsem, kar se je dogajalo okrog njih, v glavnem spise, včasih tudi kakšno pesmico. Poskusili so se tudi v pisanju poročila in reportaže. Svoje prispevke so pošiljali na uredništva Pionirskega lista, DL, Kurirčka, Cici-

Člani krožka so poročali o delu na šoli (Kronika JPI 1961/42).

bana, za Najdihojco, ki je bila priloga časopisa ITD, ter na RTV Ljubljana za oddajo Pionirski tehnik.

Mentorica je bila včasih, ko so jo učenci spraševali, o čem naj pišejo, v zadregi, saj se v manjšem kraju ne dogaja vedno kaj pomembnega. »Včasih sem rekla, da leži pesmica pod vsakim kamnom, da jim jo žvrgolijo ptički na poti domov, da zanimive zgodbe štrlijo iz grmov, da se skrivajo med črički na cvetočem travniku /.../ ter da jih je treba vse lepo poiskati. To se najbrž malo smešno sliši, ampak je čisto res. Vse je namreč v nas in okoli nas. In to okoli nas sem velikokrat poudarila kot: naš kraj z okolico, ki da je s svojimi grički, cerkvicami, čudovitimi razgledi, polji in vinogradi, kozolci ter pridnimi ljudmi, ki tod živijo, zagotovo med najlepšimi na svetu. /.../ To sem tudi verjela in prepričljivo govorila, da je o tem vredno pisati.«

Spise so pisali doma, pri krožku so jih brali in kritično presojali njihovo vrednost, se dogovorili, katere teme bodo obdelali, katere intervjuje bodo opravili, kakšne ankete bodo izvedli ...

Zelo radi so na jutranjih sestankih poslušali magnetofonske posnetke oddaj Pionirski tehnik in Enajsta šola, saj so imeli mnogo objavljenih prispevkov. Že v prvem desetletju delovanja so bili zelo prepoznavni, saj so jih kar dvakrat obiskali iz uredništev Najdihojce in enkrat iz uredništva Pionirskega lista.

Učence je navajala k pravilnemu pisanju in pri tem je bila neizprosna; spis

z vsemi popravki so morali še enkrat, brez napak, prepisati. Ko so videli in verjeli, da jim to koristi pri vseh predmetih, je šlo lažje tudi v to smer.

Od leta 1970 naprej so bili sestanki krožka ob ponedeljkih ob 7. uri zjutraj.

V šolskem letu 1970/71 je začel izhajati časopis Preproste besede, ki so ga poimenovali po pesmi pesnika Toneta Pavčka Preproste besede. Pri časopisu so imeli pomembno vlogo člani novinarskega krožka, saj so napisali večino prispevkov za objavo. Posamezni člani krožka so sestavljali uredniški odbor, vsak član odbora pa je imel svojo nalogo: Miro Brezovar je skrbel za smešnice, Polde Jurglič za športna poročila, Zdenko Bučinel za spise o življenju v šoli, Zlatka Zgonc za spise o življenju in delu v Šentrupertu in okolici, Darinka Huč pa je spodbujala člane k pisanju, da je bilo spisov vedno dovolj.

Pri krožku je sodelovalo vedno več članov, zato so svoje delo in znanje širili tudi tako, da so bili starejši člani krožka »mentorji« mlajšim. Na jutranjih sestankih so imeli tudi govorne vaje, ki so jih snemali, saj so za nagrado na natečaju Pionirskega lista leta 1972 z naslovom »Smejte se z nami« dobili magnetofon.

Pri pisanju so začeli uporabljati tudi zahtevnejše novinarske zvrsti, npr. poročila in intervjuje.

Uredniki so njihovo delo zelo cenili, saj so se večkrat pisno oglasili, se zahvalili za prispevke in jih tudi obiskali. Imeli so kar nekaj celostranskih objav, npr. v Pionirskem listu in v prilogi Ne-

deljskega – oboje v oktobru 1973.

V šolskem letu 1976/77 so začeli z novo dejavnostjo, odgovarjanjem na anketna vprašanja. Vprašanja so bila kratka, enostavna, včasih tudi daljša in so zahtevala razmislek. To je bil eden od načinov oblikovanja misli in širjenja domišljije.

Nekaj primerov zastavljenih vprašanj: Zakaj sodeluješ v novinarskem krožku? Kaj najbolj skrbi kmeta? Kaj tebe najbolj skrbi? Kaj je tebi deveta skrb? Kdo nima nobene skrbi? Kdaj ne veš, kje se te glava drži? Kaj je prihranek? Kdo varčuje? Kdo je razsipe? Kaj te navdušuje, zakaj? Kdaj bi se najraje v zemljo vdrl? Česa ni nikoli preveč? Česa je vedno premalo? Kaj je praktično, zakaj? Kaj je tvoj največji užitek, zakaj? Zakaj (ne)rad bereš pesmi? Katera barva ti je (ni) všeč, zakaj? Kaj občuduješ? Čemu se čudiš? Kaj si ti upaš, pa si drugi ne? Kaj je zate skrivnost? Kdaj nisi potrpežljiv? Kdaj ti gre vse narobe?

Nadaljevali so stavke: Če bi imel robota, ... Če bi znal izkoriščati sončno energijo, ... Če bi znala moja šolska torba govoriti, ... Če bi bilo narobe prav, ...

Svoje spise so objavljali tudi na »stenskem časopisu«, ki so ga izdali ob posebnih priložnostih. Tako so lahko vsi, ki so prihajali na šolo, prebrali, kar so napisali.

Delo krožka je bilo čedalje bolj uspešno. Poleg sodelovanja pri razpisih in raznih natečajih so s svojimi najboljšimi prispevki sodelovali tudi pri občinski literarni reviji Srečanja.

Novinarski krožek je v tretjem desetletju delovanja postajal usmerjen vedno bolj novinarsko in literarno. Novinarsko usmerjeno delovanje je obsegalo predvsem poročila o aktualnih dogodkih na šoli in v krajevni skupnosti. Pisali so tudi doživljajske in domišljajske spise, pesmice, uganke, igrice ter intervjuje.

Večkrat jih je obiskala novinarka Radia Ljubljana Valči Ravbar in navadno so posneli toliko gradiva, da ga je bilo za več samostojnih radijskih oddaj. Novinarka jih je včasih tudi zaprosila za sodelovanje na določeno temo. V šolskem letu 1988/89 so posneli deset samostojnih radijskih oddaj. Redne stike so imeli tudi z novinarko Tano Pirš.

Krog uredništev, s katerimi so sodelovali, se je vedno bolj širil.

V šolskem letu 1988/89 se je krožek zaradi velikega števila prijavljenih učencev razdelil na dve skupini: od 1. do 4. razreda in od 5. do 7. razreda, od naslednjega leta pa so bili v nižji skupini učenci od 2. do 4., v višji pa učenci od 5. do 8. razreda. Od mentorice so pričakovali veliko pozornosti, navodil in spodbud za ustvarjanje tudi mlajši učenci.

Leta 1964 so šli člani krožka na izlet na Vrhniko, ustavili pa so se tudi v Ljubljani (Kronika JPI 1963/64).

Mentorica Danica Zupan je med svojimi prostimi urami večkrat poklicala posamezne člane ali skupine na krajše sestanke, da jim je pomagala, svetovala in dajala dodatna navodila za delo. Vedno več je bilo sestankov članov krožka ter individualnih razgovorov s posameznimi člani.

Pisali so poročila, vesti, odgovore na anketna vprašanja, imeli so teme dneva in tedna, v literarni skupini pa doživljajske in domišljijske spise, razmišljanja, pesmi in uganke. Njihovo geslo je bilo: Piši tako, da bo vredno občudovanja.

Novinarski krožek se je marsikomu vtisnil v dušo in dal poseben temelj za življenje. Dajal je občutek pomembnosti in samostojnosti, dajal je možnost, da so se naučili nastopati in javno govoriti. Leta 1974 je novinarski krožek pripravil posebno oddajo o Šentrupertu, ki sta jo čisto sama vodila učenca Jože Ramovš in Zdenka Jurglič, nastopali pa so tudi drugi člani krožka. »Kakšna čudovita izkušnja in kakšen ponos! Tedaj so vse naše mame in očetje ponosno poslušali sobotni jutranji Pionirski tednik. In kar je najlepše: skozi pripoved otrok se je marsikdo od njih zavedal pomena, lepote in bogastva kraja, v katerem živi. Torej je ta novinarski krožek vedno dajal pečat celemu kraju. Kot da bi otroci, mali a zaresni novinarji, predstavljali nekakšno ogledalo kraja.

Mirno pa lahko rečem, da je bila Osnovna šola Šentrupert najbolj prepoznavna ravno po tem novinarskem krožku, ki je bil znan po celi Sloveniji in po vseh medijih, ki so objavljali otroške oziroma mladinske prispevke.«

Delo pri novinarskem krožku je bila resna zadolžitev in se je bilo treba kar potruditi. Mentorici ni nikoli zmanjkalo idej, o čem bi še pisali. To je bila koristna dejavnost, saj so se izurili v pisnem izražanju, pridobili besedni zaklad, pa tudi slovnico so utrjevali.

Najlepša motivacija za njeno delo je bila neverjetna zvestoba članov krožka vsa dolga leta njegovega obstoja. Dobra motivacija so bili seveda tudi objavljeni prispevki; vsako leto jih je bilo več. Na obiske so prihajali uredniki, pogosto so snemali tudi radijske oddaje. Mnogi člani so dobili priznanja, nagrade, pohvale, udeleževali so se srečanj pionirjev dopisnikov. Tudi ona je bila deležna vsega tega, obudila pa je spomin le na eno priznanje: plaketo ZA ZASLUGE PRI RAZVOJU RADIOTELEVIZIJE V REPUBLIKI SLOVENIJI.

To je nagrada, ki jo vsako leto podeljevali na RTV Slovenija svojim zaposlenim in zunanjim sodelavcem. Leta 1990 jo je dobila kot zunanja sodelavka, mentorica novinarskega krožka, ki je uspešno sodeloval pri radijskih oddajah Pionirski tednik, Enajsta šola, Dobro jutro, otroci, še posebej za sodelovanje pri oblikovanju vsebinskih zasnov radijskih oddaj za otroke. Najlepša pa so priznanja, ki živijo v nekdanjih članih in članicah novinarskega krožka.

Učenci so jo s svojim sodelovanjem motivirali, da jih je bila pripravljena vedno znova motivirati. Po njenem mnenju je treba za dobro motivacijo mnogo dobrih stvari, najbolj bleščeče pa so tri: dobra ideja, veliko dobro izbranih neponovljivih trenutkov,

Vsako leto so šli člani krožka na izlet; leta 1962 so šli v Ljubljano (Kronika JPI 10961/62).

Leta 1964 so šli člani krožka na izlet na Vrhniko, ustavili pa so se tudi v Ljubljani (Kronika JPI 1963/64).

Pionirji dopisniki na 4. srečanju leta 1972 v Trebnjem (hrani Jože Zupan).

ubesediti nekaj drugače, kot je bilo že stokrat povedano.

Mislim, da lahko dodamo še nekaj. Pa taka mentorica, kot je bila Danica Zupan.

Spoštovana učiteljica Danica Zupan v teh dneh praznuje okrogli jubilej. Iskrene čestitke in zahvala za vse, kar je v svojim delom dala učencem.

Mira Brezovar

SPREHODI MED DEDIŠČINO

Šentrupert – nosilec tudi nesnovne kulturne dediščine

Ministrstvo za kulturo je leta 2017 Šentrupert prepoznalo kot nosilca nesnovne dediščine izdelovanja poprtnika. Kot pravi Dušica Kunaver, gre pri peki obrednega božičnega kruha za eno najstarejših do danes ohranjenih oblik starodavnih praznovanj. V Šentrupertu se je na pobudo Metke Starič iz Zavoda Parnas to zavedanje obudilo in tudi letos bo v Deželi kozolcev zadišalo po prazničnem kruhu, po božičnem kruhu, po poprtniku.

Šentrupert postaja vse bolj prepoznaven tudi po živi, nesnovni dediščini. Leta 2017 so na pobudo Dežele kozolcev v register nesnovne kulturne dediščine evidentirali tudi skupino gospodinj iz Šentruperta, ki v božičnem času pečejo božični kruh - poprtnik. Na lanskem razstavi šentruperskih poprtnikov v Deželi kozolcev se je zagnanim gospodinjam pridružil tudi Stane Okoren iz Drage in dobil marsikatero pohvalo, ne le za svoj imeniten poprtnik, ampak tudi za "pekovsko korajžo".

V Zavodu Parnas, kot povezovalcu aktivnosti nosilcev dediščine priprave božičnega kruha v Sloveniji in širše, so zapisali: »V Šentrupertu je priprava poprtnikov prisotna le v nekaterih družinah. Gospodinje na predvečer praznika Svetih treh kraljev spečejo boljši kruh, ki ga v družinskem krogu pojedjo na praznično jutro. Gospodinje pečejo različne oblike poprtnikov – ene v obliki hlebca z nekaj pravokotno prekrižanimi zarezi na vrhu, brez drugih okraskov, druge ga pečejo kot hlebec ali v modelu, po vrhu pa ga okrasijo s ptički, kito, rožami, klasjem. Število ptičkov na poprtniku običajno pomeni število otrok pri hiši, ponekod štirje ptički ponazarjajo letne čase. Poznana je šega skakanja za poprtnikom, ko mama (ali oče) drži kos poprtnika visoko v zraku, otroci pa se stegujejo za njim, da bodo čim bolj zrastle v naslednjem letu. V preteklosti je košček poprtnika dobila tudi živina v hlevu.«

Praznični kruh pa v Šentrupertu niso pekle le gospodinje v domačih krušnih pečeh, pekli so ga tudi v pekarni. Šen-

trupert je imel pred drugo svetovno vojno svojo pekarno. Najprej je bila to Peterlinova, nato pa Uhanova, "Viktorjeva pekarija". Praznične oblike kruha so verjetno pekli že v Peterlinovi, zagotovo pa v "Viktorjevi pekariji". Viktor se je pekarske obrti v začetku tridesetih let prejšnjega stoletja izučil v takrat zelo ugledni pekarni Josipa Vilerja v Zgornji Šiški pri Ljubljani. V Šentrupert se je vrnil z znanjem priprave imenitnih pekovskih izdelkov in z vedenjem, kaj in kako pečejo po krajih, kjer si je po pridobitvi obrtnega spričevala nabiral izkušnje. Znani so bili njegovi rogljiči, preste, mlečni kruh, pa tudi različni praznični pleteni krušni izdelki, med katerimi je bil vedno najbolj ponosen na pleteno srce. Viktor je s svojo peko vztrajal dolgo v vojni čas, ko pa mu je vojska leta 1943 v tretje odvzela vse, kar je imel napečenega in za povrhu še vso moko, je obupal. Od takrat v Šentrupertu ni bilo več pekarn.

V sklopu projekta Oživitev kozolcev, ki ga sofinancira Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, bo 22. decembra 2018 v Deželi kozolcev v Šentrupertu organiziran zanimiv dogodek: Božično kulinarčno delavni-

co oblikovanja in uporabe okrasja na božičnem kruhu, katero bo vodila gospa Lili Mahne. Zanimivo delavnico bo spremljala že 3. razstava poprtnikov v Šentrupertu. Dogodek sovпада tudi z zaključkom evropskega leta kulturne dediščine 2018, ki je s sloganom »Kjer preteklost sreča prihodnost« opozarjal na potrebo po prenosu dediščine na jutrišnjo generacijo. Ob takih dogodkih se zdi, da se preteklost najtesneje srečuje s sedanostjo in prehaja v prihodnost prav v kuhinji, v tisti praznični predbožični kuhinji, ko iz peči zadiši po sveže pečenih dobrotah in se prebudijo spomini na nekdajno čarobnost kruha.

joze.uhan@telemach.net

Šentruperški poprtniki (foto: Alenka S. Lamovšek)

Stane Okoren iz Drage s svojim poprtnikom (foto: Alenka S. Lamovšek)

NA FLANČNIKU

Vrt sester usmiljenk na Poštajah v Šentrupertu, I. del

Med domačini je še živ spomin na sestro Deodato (Jožefo) Mervar, zdravilko in negovalko, ki je v času po drugi svetovni vojni in skoraj do osamosvojitve Slovenije delovala v redu sester usmiljenk v Šentrupertu. Poleg strokovnega medicinskega znanja je bila vir njenih veščin zdravljenja bogata zakladnica ljudskega znanja o uporabi zdravilnih rastlin. Uradna in alternativna medicina sta tako dolga desetletja šli z roko v roki, kar je marsikateremu domačinu rešilo življenje, mnogim pa olajšalo zdravstvene tegobe.

Sestrška hiša na Poštajah v Šentrupertu je bila v začetku 20. stoletja last Peršetove Fani. Ko se je na starost vrnila iz Egipta, kjer je kot gospodinja pomočnica služila pri bogatih ljudeh, je sklenila, da bo hišo podarila za dobrodelne namene. Po posredovanju takratnega župnika Petra Flajnika je hišo sprejel Ludvik Šavelj za Misijonsko družbo sv. Vincencija Pavelskega (lazaristi). Na pobudo župnika Flajnika so lazaristi hišo prepustili sestram usmiljenkam. Njihovo delo je dobro poznal, saj je bil njihov gojenec. Zavedal pa se je pomanjkanja zdravniške oskrbe v Šentrupertu in predvsem v okoliških oddaljenih vaseh, beremo iz kronike Družbe hčera krščanske ljubezni.

Začetki reda segajo v leto 1633, ko sta redovno skupnost, poimenovano Družba hčera krščanske ljubezni, katere članice so znane kot sestre usmiljenke, ustanovila Francoza sv. Vincencij Pavelski in sv. Ludovika de Marillac. Njihov glavni namen je nudenje telesne in duševne pomoči ubogim, bolnim ali kako drugače preizkušanim, opisuje Kolar. Družba ni redovna skupnost, ampak družba apostolskega življenja, ki sprejema življenje po evangeljskih svetih. Zaobljube sester usmiljenk namreč niso večne, ampak enoletne, v članku pojasnjuje Karla Pacek.

8. aprila 1937 sta prišli v Šentrupert prvi sestri, sestra Donata (Terezija Smolar) in sestra Blazija (Ana Rezar). Dom svete Ludovike, kot so ga

poimenovali, je bil ob njihovem prihodu zapuščen in zanemarjen, lesena vrtna ograja vsa črvena in podrtja, vrt pa v koprivah. V naslednjih treh mesecih so delavci iz sestrške postojanke v Radečah preuredili vse hišne prostore, dozidali klet in popravili ograjo. 22. aprila 1937 je bila na okrajnem sodišču v Mokronogu podpisana kupoprodajna pogodba s katero so sestre dobile v nepreklicno last hišo in vrt na Poštajah v Šentrupertu. 1. julija 1937 so predstojniki poslali še tretjo sestro za obisk bolnikov po domovih. Tudi ambulanta v Domu svete Ludovike je bila že urejena. Začela se je polniti z bolniki. To je bila prva sestrška hiša v Jugoslovanski provinci na deželi, namenjena obiskom bolnikov po domovih. Od ustanovitve leta 1937 do njene ukinitve leta 1994 se je tu zvrstilo kar 43 sester usmiljenk, navaja povzetek že omenjene kronike.

Leta 1938 je prvič prišla v Šentrupert sestra Deodata (Jožefa) Mervar. Rodila se je 26. novembra 1903 v Boričevem blizu Šmihela pri Novem mestu. V kmečki družini je bilo 12 otrok, kar štiri sestre so se odločile za pot redovnice, med njimi tudi Jožefa. Bolniške nege in drugih medicinskih veščin se je leta 1926 začela učiti v sanatoriju Leonišče v Ljubljani, kjer danes stoji porodnišnica. Prav posebej se je izurila v zdravljenju z domačimi zdravili. V Šentrupertu je bila imenovana za hišno predstojnico, beremo v knjigi Pozabljeni polovica.

Med drugo svetovno vojno in po njej je bilo težko tudi za sestre usmiljenke. Družbo je najbolj prizadela odločitev komunističnega režima, da morajo sestre usmiljenke zapustiti vse zdravstvene, vzgojne, šolske in večino socialnih zavodov, kjer so dolga leta predano delovala, ter nacionalizacija vsega njihovega Družbenega premoženja. Ko jih je oblast 8. marca 1948 kolektivno odpustila iz vseh slovenskih bolnišnic, ker se niso hotele odpovedati redovni identiteti, se je zgodilo, kakor je zapisala kronistka Družbe: »Prav vse so pospravile svojo prtljago in odšle«. Za razliko od oblasti na Slovenskem so jih oblasti v Srbiji in Makedoniji sprejele z odprtimi rokami.

Dom svete Ludovike v Šentrupertu je ostal edina hiša v njihovi lasti. Razna sumničenja ljudi so povzročila, da je uprava za notranje zadeve pri sestrah neprestano nekaj iskala. Novomeška Uprava za notranje zadeve je 20. julija 1949 sestro Deodato Mervar in še dve drugi odpeljala v zapor, nato pa vse tri v Verdreng na družbeno koristno delo, kjer so ostale do maja 1950. Med tem časom je delo sester v Šentrupertu zamrlo. 17. maja 1951 so provincialni predstojniki na Raki v Šentrupert poslali sestro Neofito Krevs, da bo skrbela za bolnike, sestro Asterijo Blatnik za vrt, sestro Vibrando Muhič za pomoč na vrtu in sestro Petronijo Vinko za kuhinjo. Ljudje v župniji so se umirili in se zopet približali sestram. Sestra Neofita je obi-

Lesena ograja ter vodovodna napeljava do bazena za vodo, ki so jo nato uporabljale za zalivanje vrta. Na fotografiji sorodnici Košakovih. Šentrupert (Poštaje), pred letom 1960. Hrani Pavla Koščak, Šentrupert.

Posestvo sestrskeske postojanke v Šentrupertu je sprva obdajala visoka lesena ograja. Košakova Rozalija s sinom. Šentrupert (Poštaje), takoj po drugi svetovni vojni in pred letom 1947. Hrani Pavla Koščak, Šentrupert.

Sestra Deodata (Jožefa) Mervar (levo) v uniformi z enostavnejšim pokrivalom, ki je nadomestilo široka pokrivala. V ozadju vrt z ograjo ob katerih so rastle vrtnice. Šentrupert (Poštaje), leta 1977, fotografirala Pavla Koščak. Hrani Pavla Koščak, Šentrupert.

skovala bolnike. Zaradi preprostosti in šegavosti so jo ljudje kmalu vzljubili, opisuje kronika Družbe. Vidmarjeva v Pozabljeni polovici navaja, da se je leta 1962 iz Beograda, kjer je pridobila še dodatna zdravstvena znanja, v Šentrupert vrnila sestra Deodata Mervar in vse do 90. let 20. stoletja kot pred-

nica v postojanki opravljala svoje poslanstvo v skrbi za bolne in revne.

Tudi domačini za čas po letu 1951 navajajo, da so v Šentrupertu delovale štiri sestre usmiljenke: prednica, ki je skrbela za bolnike, gospodinja ter dve, ki sta bili zadolženi za vrt. Njihov značilni oblačilni videz, uniformo

s širokimi belimi klobuki, so zamenjale za civilna oblačila. Sestre Deodate v uniformi se spominja sogovornica iz Kamnja. »Jaz se je največ spomnim, ko je hodila okoli (do bolnikov). Tukaj so bile steze včasih. Je bila še s tistim klobukom. Pa plave obleke dolge do tal; kikle so imele lepo oblečene. Pa tisti petnošter je bil tukaj pripet s takim križem velikim. Je bila tako oblečena.« Uniformo s preprostejšim pokrivalom so nato oblekle le za obisk bogoslužja v cerkvi. Pri oblasti namreč tudi pozneje uniforme niso bile zaželenne. Kljub temu, da uradno niso bile redovnice, so živele po svojih redovnih pravilih. Vsaki sestri so ob vstopu v družbo nadeli redovno ime, večina ljudi jih je poznala le po teh imenih. Recimo sestre Deodate domačini sploh niso poznali po njenem pravem imenu. Čeprav se morda sliši slabšalno, pa zagotovo ni bilo mišljeno tako, ko so jim domačini v svojih pogovorih rekli kar nune in ne sestre. V svoje prostore razen redkih izjem niso spuščale nikogar; v ambulantni pa je bil dobrodošel vsak, ki je potreboval njihovo pomoč. Če jih ni bilo nikjer, so jih poklicali sosedje Košakovi. »Ni mogel kar vsak noter it. Je bilo zaprto, je bila ograja,« pripoveduje sogovornik. Izpostavljale se niso rade, na fotografijah so redko prisotne. V svojih prostorih niso smele imeti radia. »Sestra Neofita je dobila radio. /.../ Velika škatla, radio. Smo ga pri nas imeli, ker tam niso smele imet. Pa so prišle kakšno oddajo poslušat,« svoje spomine opisuje domačinka.

Že omenjeni sestre Asterija in Vibranda sta obdelovali vrt, da je za kuhinjo prinašal obilne sadove. Sestri sta skrbeli tudi za gospodarstvo, prali cerkveno perilo in krasili župnijsko cerkev. Zanj sta imeli vedno dovolj cvetja. Nekaj so ga prinesli ljudje, drugo pa je zrastle na domačem vrtu, ki je bil od spomladi do jeseni v cvetju.

Velik vrt z enoletnimi cveticami, trajnicami, zelišči in zelenjavo je bil pred hišo. »V tem koncu bolj je bilo za rože pa tako. Kaj jaz vem, vse sorte!« na to, kaj je bilo v vrtu, odgovarja sogovornica. V zadnjem vrtu so imele sadno drevje, pridelale so mošt in nasušile krhlje. Zadaj je bila tudi njiva, ki so jo pozneje opustile, ter tople grede, v katerih so vzgajale sadike. Ob hiši so bili hruška, lešnik, ki so ga odstranili, ker je s svojo senco delal škodo na hiši, in brajda trte samorodnice izabele. »Tukaj so sedele poletni čas pa so delale, recimo šivale.«

Vrt spredaj je bil razdeljen na štiri grede. Na delu blizu hiše so bile grede obrobene s trajnimi rožami – nageljčki, lilije, potonike, lesnate potonike ipd. Za sezonsko cvetje so naredile grede ter ga spomladi vsejale. Rob vrta je bila ograja, ki so jo krasile različne gartrože (vrtnice). »Vrt so imele velik, so pridelale vso zelenjavo,« od kumar, paradižnika, paprike do česna, čebule in zelja. V vrtu so imele še peteršilj, drobnjak, zeleno, plevce (majaron). »Bile so tiste klasične začimbe. Kumi na je pa tako rastla, po vrtu,« pojasnjuje sogovornica. Imele so tudi črno meto, meliso, žafraniko, ognjič, gumilce (kamilice) ipd. Na sredini vrta je bil štirikoten betonski bazen, v katerega je bila iz štirne pri hiši napeljana betonska cev. Voda se je črpala iz štirne

v bazen, da so segreto in postano imele za zalivanje vrta. Nalogo prečrpati vodo so imeli sosedovi fantje.

Marljive in vsestranske sestre so vrt obdelovale ročno, vsako leto so ga same preštihale, rože so po potrebi tudi škropile. Na njivi so pridelale krompir, fižol, repo, peso, kolerabo ter verjetno tudi že našteto zelenjavo; žita niso sejale. Njivo jim je za zimski počitek zaoral nekdo od domačinov.

Se nadaljuje.

Viri in literatura: Hčere krščanske ljubezni sv. Vincencija Pavelskega (sestre Usmiljenke). Iz kronike Jugoslovanske province Družbe hčera krščanske ljubezni (usmiljenih sester sv. Vincencija Pavelskega) I. in II. del. HKL Sv. Jakob, 2. maj 2008. Dokument hrani Pavla Koščak, Šentrupert;

Kolar, Bogdan, Iskalci Boga. Celjska Mohorjeva družba, Celje 2005; Kronika HKL 1941 – 1950, str. 204; Pacek, Karla, 'Sestre usmiljenke v zdravstvenih ustanovah.' Arhivi, letnik 41, številka 1 (2018), str. 105 – 116; Vidmar, Maja, 'Jožefa Mervar – s. Deodata (1903 – 1992), zdravilka in negovalka.' V: Pozabljena polovica: Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem. Maja Savelli in Goran Č. Potočnik, ur. Prvi ponatis. Založba Tuma in SAZU, Ljubljana 2012, str. 385 – 387.

Sogovorniki: Hribar Geli, roj. 1939, Kamnje; Hribar Janez, roj. 1938, Kamnje; Koščak Milka, roj. 1935, Kamnje; Neimenovana sogovornica, roj. 1945, Šentrupert; Neimenovana sogovornica, roj. 1952, Šentrupert.

Prispevek je del raziskave o vrtovih nekdanj in danes, ki jo Zavod Rožlin izvaja na območju občine Šentrupert v letu 2018.

Mojca Ramovš, Zavod Rožlin

Smo v maln prpelal Špančkov mlin na Jeseniščici

Zadnji, deseti, mlin, ki je deloval na Jeseniščici vključujoč vse njene pritoke, je bil Špančkov mlin, imenovan tudi Staričev ali Mlinarjev v Hrastovici. Mlin na srednjo vodo s tremi pari kamnov je deloval od 19. stoletja do leta 1960, občasno za lastne potrebe še do leta 1963.

Špančkov mlin, ki so ga imenovali po priimku zadnjih mlinarjev tudi Staričev mlin, ali pa so mu rekli preprosto kar Pri Mlinarju, je bil postavljen na levem bregu Jeseniščice v vasi Hrastovica (prej Dolenje Jesnice). Šlo je za mlin na srednjo vodo s tremi vodnimi kolesi na lopate. V mlinu so na treh kamnih mlele tri generacije mlinarjev družine Starič. Del mlina so bile tudi stope. Ko je prišla elektrika, so si pomagali z elektromotorjem.

Po do zdaj znanih podatkih datira mlin v 19. stoletje, ko je bil v lasti nekega Povšeta iz Mokronoga. Pred letom 1900 je mlin z denarjem, ki si ga je zaslužil v Ameriki, kupil Matija Starič iz Jezera pri Trebnjem. Mlinarsko tradicijo je nadaljeval sin Ivan, ki je mlel vse do smrti leta 1960. Z dejavnostjo je skušal nadaljevati tudi Ivanov sin Jože, vendar so bile takratne gospodarske razmere za mlinarstvo slabe, zato je »obrt zaprl že konec leta 1960, zase pa smo občasno mleli še tam nekje do leta 1963,« pripoveduje Jožefa Starič,

Špančkov mlin leta 1976. Avtor Janez Bogataj, hrani Dolenjski muzej Novo mesto.

Jožetova žena, ki se je v mlin omožila leta 1959. Dve leti pozneje je bila stavba mlina v celoti obnovljena in to podoba ima hiša še danes.

Špančkova domačija je bila konec petdesetih let 20. stoletja velika približ-

no dva hektarja in pol. Imeli so nekaj živine, redili pa so tudi prašiče. Lopate treh vodnih koles so poganjale tri pare mlinskih kamnov: »Prvi kamen je bil za pšenico, ta drugi za ajdo, ta tretji pa za zmes. Še jaz sem enkrat klepala kamne. Se je z oglem namazal, potem

Mlinarja Matija in Ivan Starič s člani družine pred domačo hišo pred drugo svetovno vojno. Hrani družina Starič.

pa tak špičast kladiv, pa si ga natesal. Potem je bolj mlel, bolj drobil,« pripoveduje sogovornica. Iz fotografije Janeza Bogataja iz leta 1976 je razvidno, da so pri Staričevih v času med obema vojnama mlinske kamne kupovali pri Brcarju iz Ljubljane, po drugi svetovni vojni pa v ljubljanskem podjetju Mlinar, kjer so po pripovedovanju Jožefe Starič nabavljali tudi druge pripomočke za delovanje mlina: »Mreže smo nabavljali v Ljubljani pri Mlinarju,

tam od postaje dol. Je imel vse te pripomočke malenske.« Špančkov mlin je imel tudi tri stope. Stopali so ječmen in ajdo. »Potem je pa oče mašino kupu, pa je stope opustu. Je pa na mašino, na motor.«

Največ so v mlin nosili po žetvi, pa za božič in v velikonočnem času. Stranke so prihajale s hribov in bližnjih vasi, »iz Mladetič, Gabrijel, iz Trebelnega, pa z Jesenic. Eni so pripeljali, drugi so na rami prinesli tiste vreče. Spomnim se,

da oče na veliko soboto ni hotel mleti. Ta dan je bilo za pospravljanje vse, po mlinu in okrog hiše. Za veliko soboto sigurno ni mlel,« se spominja Jožefa.

Večino mlinskih naprav so Staričevi odstranili leta 1965, ko so prenovili celotno poslopje. Danes je v nekdanjem mlinskem delu hiše ohranjen le še en vsipalnik, na nekdanje mletje pa spominja tudi vevnica.

S Špančkovim mlinom, ki je zadnji na Jeseniščici, preden se izlije v reko Mirno, zaključujemo serijo prispevkov o mlinih v glasilu Šentrupert. Še več zanimivih mlinarskih zgodb lahko preberete v knjigi Smo v maln prpelal: Mlini na Jeseniščici in njenih pritokih, ki je še vedno na voljo v Zavodu Rožlin (e: zavod.rozlin@gmail.com; t: 031 874 213).

Zadnje vrstice o bogati mlinarski dediščini na Jeseniščici smo sklenili ravno ob 15. obletnici razglasitve Boltetovega mlina za kulturni spomenik lokalnega pomena. Čeprav sta mlinarska in žagarska dejavnost z elektrifikacijo in industrializacijo od začetka šestdesetih let 20. stoletja začela intenzivno propadati in izginjati, pa nam ohranjanje tovrstne dediščine pomaga razumeti preteklost. Obenem pa nam daje neprecenljivo potnico znanja in možnih razvojnih priložnosti za prihodnost.

Sogovorniki: Jožefa Starič, Hrastovica.

Povzeto po knjigi Smo v maln prpelal: Mlini na Jeseniščici in njenih pritokih, kjer so navedeni tudi vsi viri in literatura.

Mlinski kamen ljubljanskega trgovca Brcarja pri Staričevih leta 1976. Avtor Janez Bogataj, hrani Dolenjski muzej Novo mesto.

Liljana Jantol Weber in Mojca Ramovš

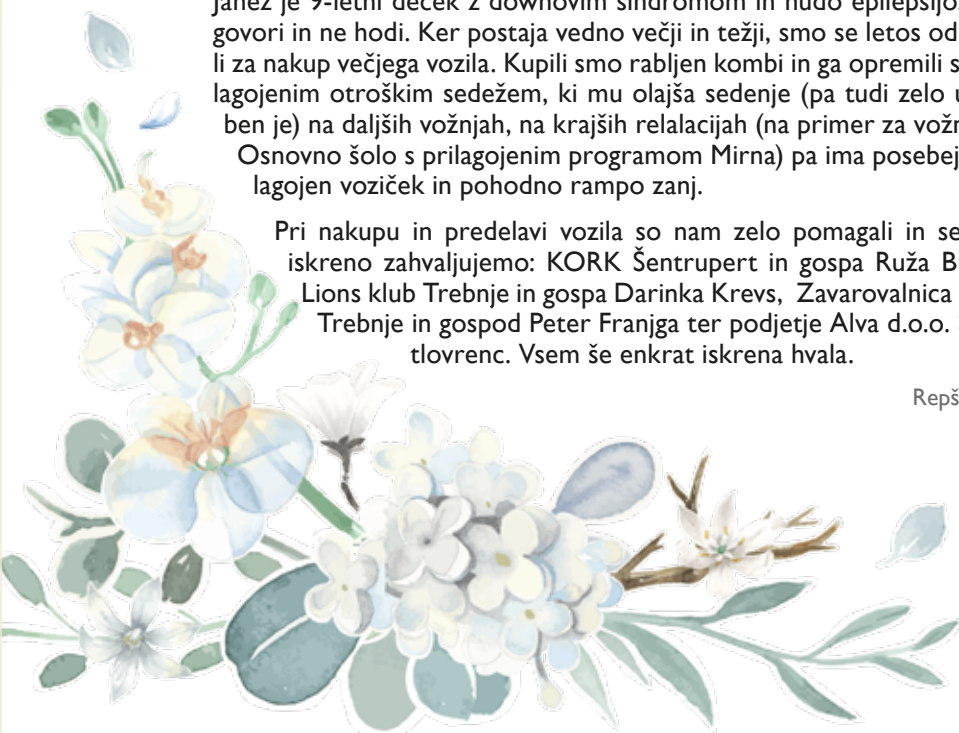

Hvala

Janez je 9-letni deček z downovim sindromom in hudo epilepsijo. Ne govori in ne hodi. Ker postaja vedno večji in težji, smo se letos odločili za nakup večjega vozila. Kupili smo rabljen kombi in ga opremili s prilagojenim otroškim sedežem, ki mu olajša sedenje (pa tudi zelo udoben je) na daljših vožnjah, na krajših relacijah (na primer za vožnjo v Osnovno šolo s prilagojenim programom Mirna) pa ima posebej prilagojen voziček in pohodno rampo zanj.

Pri nakupu in predelavi vozila so nam zelo pomagali in se jim iskreno zahvaljujemo: KORK Šentrupert in gospa Ruža Brčar. Lions klub Trebnje in gospa Darinka Krevs, Zavarovalnica Sava Trebnje in gospod Peter Franjga ter podjetje Alva d.o.o. Šentlovrenc. Vsem še enkrat iskrena hvala.

Repšetovi

Jesenski utrinki iz Krajevne knjižnice Šentrupert

Konec septembra smo za otroke in odrasle pripravili delavnice kaligrafije (lepopisja). Predavateljica Andreja Stankovič je udeležencem predstavila osnove kaligrafije in pisavo Italiko. Pred tem pa smo jim predstavili razvoj pisav in kaligrafije ter pomembne listine za zgodovino Šentruperta in šolstva v Šentrupertu. Delavnico smo organizirali v okviru razpisa Črke razkrivajo zgodovino Šentruperta ob 400-letnici šolstva v Šentrupertu. Sofinancirala jo je Občina Šentrupert. V okviru tega razpisa smo kupili tudi več kaligrafskih priročnikov. V oktobru nam je zeliščarka Jožica Bajc Pivec podala poln pehar nasvetov, kako si z zelišči pomagati proti jesenskim nevšečnostim in boleznim ter nas okrepčala z zdravilnim čajem.

Nova pridobitev Krajevne knjižnice Šentrupert je trezor za vračanje gradiva. Če bo knjižnica ob vašem prihodu zaprta, izposojeno gradivo vrnite vanj. Razdolžili ga bomo naslednji obratovalni dan knjižnice. Verjamemo, da vam bo trezor olajšal vračanje izposojenih knjig, ki je sedaj možno 24 ur na dan, sedem dni v tednu.

Decembrske dogodke bomo zaključili v petek, 21. decembra 2018, ob 18.00 s predstavitvijo knjige Alpinist, protagonista zlate dobe slovenskega alpinizma, Silva Kara. Dogodek organiziramo v sodelovanju s PD Polet Šentrupert v večnamenskem prostoru OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert.

V bližajočih se prazničnih dneh vam želimo čim več toplih objemov in prebranih knjig!

Patricija Tratar, Knjižnica Pavla Golie Trebnje

Telemedicina pri zdravljenju kroničnih bolnikov

Z nastopom informacijske dobe in novimi odkritji na področju informacijske tehnologije se je razvil nov način medicine – telemedicina. Ta predstavlja nov stik med bolnikom in zdravnikom oziroma med zdravnikoma, ki temelji na informacijski tehnologiji v namene diagnostike, zdravljenja in spremljanja bolnika.

Telemedicina na domu je zasnovana tako, da elektronske naprave (merilec tlaka, merilec krvnega sladkorja, pulzni oksimeter ...) posredujejo podatke preko interneta v omrežje. Zdravstveno osebje podatke pregleda in po potrebi ukrepa. Na osnovi pridobljenih podatkov dosedanjih študij se z uporabo telemedicine na domu izboljša nadzor nad kronično boleznijo, zmanjša akutno poslabšanje bolezni, trajanje bolnišnične oskrbe ter potreba po obiskih v ambulantah.

Telemedicina na domu ima velik po-

tencial, ki je ponekod po svetu že dovelj uveljavljen, v Sloveniji pa se s telemedicino z odmevnimi uspehi že več let ukvarja bolnišnica Slovenj Gradec, ki na tak način vodi zdravljenje bolnikov s srčnim popuščanjem. Preko projekta e-Zdravje, v katerem sodelujejo številni ugledni partnerji, kot so Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, Klinika Golnik, Nacionalni inštitut za varovanje zdravja, Ministrstvo za zdravje, Telekom Slovenije in drugi, potekajo pilotni projekti za uvajanje telemedicine tudi na druga področja medicine.

Zdravstveni dom Trebnje je kot edini v Sloveniji dobil priložnost, da sodeluje v izvajanju pilotnega projekta za primarni nivo, ki vključuje telemedicinsko spremljanje bolnikov z arterijsko hipertenzijo in sladkorno boleznijo.

Projekt, v katerega bomo vključili po 100 bolnikov z arterijsko hipertenzijo

in sladkorno boleznijo in jih nato razdelili v dve skupini, od katerih bo testna skupina deležna telemedicinskega vodenja, kontrolna pa običajnega, želi prepoznati morebitne prednosti telemedicinskega načina vodenja kronične bolezni, sprejemljivosti za bolnike in zdravstvene delavce in stroškovne upravičenosti.

Ideja je, da bi ob ugodnih rezultatih telemedicinsko vodenje postalo dodatna možnost zdravljenja, ki bi bila plačana s strani zdravstvene zavarovalnice.

Prosimo za sodelovanje, ki je ključnega pomena za uspeh pilotnega projekta, od katerega bo odvisno, do kakšne mere se bo telemedicina uveljavila v slovenskem prostoru.

Prim. izr. prof. dr. Marija Petek Šter, dr. med.,
strokovna vodja ZD Trebnje

Pri polovici obolelih sladkorna bolezen ni ugotovljena

Zveza društev diabetikov Slovenije in Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije v tednu pred svetovnim dnem sladkorne bolezni, 14. novembra, predstavljata slovensko pobudo 'Zmanjšajmo polovico' za večjo ozaveščenost o bolezni v javnosti.

Sladkorna bolezen je namreč ugotovljena samo pri polovici oseb, ki jo imajo, od teh jih je le polovica deležnih zdravljenja, med njimi pa jih samo polovica dosegla cilje zdravljenja in le polovica želene rezultate, kažejo splošni izsledki raziskave Mednarodne diabetične zveze (IDF). Zato je celostna obravnava sladkorne bolezni in oseb s sladkorno boleznijo nujna.

Po svetu je danes skoraj pol milijarde obolelih za sladkorno boleznijo,

do leta 2045 pa bi se lahko ta številka povzpela na 629 milijonov. V Sloveniji imamo približno 125 tisoč ljudi s sladkorno boleznijo in veliko takšnih, ki še ne vedo, da jo imajo.

Sladkorna bolezen je velika nadloga sodobnega, razvitega sveta in najbolj razširjena kronična nenalezljiva bolezen, ki jo ima že skoraj desetina odraslega prebivalstva, število obolelih pa hitro narašča. Zgodnje in učinkovito zdravljenje sladkorne bolezni lahko pomaga zmanjšati tveganje na dolgoročne zaplete kot so srčni infarkt, odpoved ledvic, slepota in izguba udov. Mine lahko devet ali dvanajst let preden oseba ugotovi, da ima sladkorno bolezen tipa 2, vendar so zapleti takrat že

očitni. Zgodnja diagnoza pa je lahko začetek dobrega življenja tudi s sladkorno boleznijo.

povzela Petra Krnc Laznik

Preprečimo, prepoznamo, ukrepajmo ter nudimo podporo bolnikom in svojcem

Možganska kap je tretji najpogostejši vzrok smrti pri nas. Vsako leto zabeležimo več kot 4.000 primerov možganske kapi, kar je več kot deset dnevno. Približno 30 odstotkov ljudi utrpí možgansko kap v aktivnem delovnem obdobju. Za številkami se skrivajo usode ljudi in njihovih svojcev. Tudi najhujše.

Možganska kap je zelo težko stanje, saj v prvem mesecu po njej umre petina bolnikov, v letu dni dodatna petina, visok odstotek pa jih trpi zaradi velike in trajne oviranosti. Strokovnjaki posebej poudarjajo, da bi posledice možganske kapi s hitrim prepoznavanjem in sodobnimi načini zdravljenja in rehabilitacije lahko omilili in preprečili marsikatero smrt, z nujno potrebno vseživljenjsko podporo bolnikom in svojcem pa zagotovili boljšo kvaliteto življenja tistim, ki imajo trajne posledice bolezni.

Najpomembnejši dejavnik tveganja za možgansko kap, na katerega lahko vplivamo, je visok krvni tlak.

Za preprečevanje možganske kapi in njenih posledic so zelo pomembni preventiva in prepoznavanje znakov možganske kapi ter hitro in pravilno ukrepanje, s čimer lahko zmanjšamo posledično invalidnost in umrljivost. Z uspešnim takojšnjim zdravljenjem lahko preprečimo smrt, zmanjšamo oviranost ali bolezen celo pozdravimo.

Verjetnost, da se bomo znašli v bližini obolelega, je razmeroma velika (znaki GROM), saj se večina možganskih kapi zgodi v domačem okolju. Zato se ne prestrašimo, ampak ukrepajmo (pokličí 112).

G – govor (ali oseba lahko govori jasno in razumljivo?)

R – roka (ali lahko oseba dvigne roko in jo tam zadrži?)

O – obraz (ali se oseba lahko nasmehne? Ali ima povešen ustni kot?)

M – minuta, čas (takoj pokličí 112!)

Uspešnost zdravljenja je odvisna predvsem od hitrosti prevoza bolnika v najbližji zdravstveni center.

povzela Petra Krnc Laznik

Igrivi Jurček v Šentrupertu

Enotedenske delavnice za osnovnošolske otroke smo člani Društva prijateljev mladine Jurček letos prvič organizirali tudi v Šentrupertu. Igrivi Jurček se je odvijal v Kulturnem domu Šentrupert, udeležilo pa se ga je 30 otrok, starih od 5 do 11 let.

Prvi dan smo se spoznavali, igrali družabne igre in imeli tekmovanje v štafetnih igrah. Drugi dan Igrivega Jurčka smo se zbrali vsi nasmejani, saj smo vedeli, da nas čakajo vodne igre. Prav nihče ni ostal suh. Da smo dogajanje še bolj popestrili, pa smo se pozabavali tudi v blatnih igrah. Šentruperski gasilci so nas umili z vodo in nam narisali še večje nasmehe na obraz. Tretji dan je bil namenjen pohodu. Balončki z nalogami so nas vodili od Šentruperta čez Škrlevo do Drage. Na cilju smo zakurili ogenj, spekli hrenovke in se z namakanjem nog osvežili v bližnjem potoku. Četrty dan smo namenili ustvarjanju v Deželi kozolcev. Ker pa nam je ponagajalo slabo vreme, smo pripravili pravi Jurčkov kino in si ob grizljanju kokic ogledali risanko Mali Bigfoot. Zadnji dan pa so nam vroče sonce, folija, milnica in voda naredili še bolj nepozaben.

Hvala občini Šentrupert, gasilcema Marjanu in Boštjanu iz PGD Šentrupert in Deželi kozolcev!

Upamo, da se vidimo spet naslednje leto.

Špela Starič, DPM Jurček

Zdravstveno letovanje v Savudriji

Letošnje poletje smo Jurčki v sodelovanju z Zavodom za letovanje in rekreacijo otrok ponovno od 16. do 26. avgusta organizirali zdravstveno letovanje za otroke z zdra-

vstvenimi težavami. Letovanja se je udeležilo 63 otrok iz občin Mirna, Trebnje, Mokronog-Trebelno in Šentrupert.

Tema letovanja je bila čarovnija, zato so bile nekatere dejavnosti obarvane bolj čarovniško. Vsak dan smo se kopali, imeli delavnice (šport, ustvarjanje, izdelava zapestnic, Harry Potter, masaža ...), različne tematske večere (bingo, filmski večer, preobrazba mentorjev, talenti ...), ob koncu dneva pa smo plesali.

Organiziran je bil tudi izlet z ladjico v Umag. Otroci so lahko z ladjice skozi stekleno dno videli morsko dno in morske živali. Z nami je bil tudi potapljač, ki nam je nabil in prinesel ježka, morsko kumaro, morsko zvezdo, rakovico in različne školjke. Otroci so jih lahko tudi поблиže pogledali in prijeli.

V Umag pa smo se odpravili tudi peš in se tam sprehodili med stojnicami in šli na sladoled. Skupaj smo preživeli čudovitih 10 dni.

Andraž Zaplotnik, DPM Jurček

Letovanje socialno ogroženih otrok

Društvo prijateljev mladine Jurček je letos že dvanajstič od 6. do 11. avgusta peljalo otroke na letovanje v Zgornje Gorje pri Bledu. Letovanja se je udeležilo 40 otrok iz vseh štirih občin.

Člani DPM Jurček, ki so bili mentorji na letovanju, so bili Marko Bevc, Petra Cesar, Ana Kolar, Manca Lipoglavšek, Jure Poljanec, Aleksandra Ribič, Lidija Špelič in Andraž Zaplotnik.

Otroci so se skupaj z mentorji odpravili do Blejskega jezera, kjer je sledilo celodnevno uživanje v kopanju, odpravili so se na krajši pohod do Radovne, obiskali so kmetijo Pr' Kolenc, kjer so jahali konje in spoznali delo na kmetiji, tekmovali so v lovu na Jurčka, uživali so v spustu po milnici in še in še.

Tako otroci kot mentorji so nad letošnjim letovanjem navdušeni in komaj čakajo prihodnje leto.

Društvo prijateljev mladine Jurček je letovanje pripravilo v sodelovanju s Centrom za socialno delo Trebnje, Zvezo prijateljev mladine Slovenije ter z občinami Mirna, Mo-

kronog-Trebelno, Šentrupert in Trebnje. Zahvaljujemo se tudi donatorjem Povše Metal, TEM Čatež in Tomplast.

Manca Lipoglavšek, DPM Jurček

Dan v naravi

Na Centru za socialno delo Trebnje kot dopolnitev okviru redne dejavnosti socialno varstvene storitve pomoč družini izvajamo dva programa: »Rad imam svojo družino« in »Laična pomoč družinam«. V storitev in posamezni program so vključene družine z območja krajevne pristojnosti CSD Trebnje.

Prostovoljci ali laični sodelavci na domovih družin na konkreten način pomagajo, jih usmerjajo, usposablajo in soustvarjajo načine za ohranjanje in krepitev zdravih medosebnih odnosov.

Na zadnji poletni počitniški dan smo za družine, vključene v storitev in programa, na Turistični kmetiji Obolnar organizirali srečanje »Dan v naravi«. Pridružili so se nam tudi taborniki Rodu sivih jelš iz Trebnjega. Predstavili so nam nekaj taborniške opreme, nam omogočili, da smo streljali z lokom, si ogledali postavljanje šotora iz dveh šotork, na koncu pa odigrali še »indijanski nogomet«. Da smo vse to zmogli, nam je gospodinja Darinka postregla z okusno enolončnico in palačinkami.

Ob slovesu je bilo zaznati zadovoljstvo s strani staršev in otrok. Kakovostno preživljanje prostega časa družinske člane povezuje in krepi medosebne odnose. Ne pozabimo na to!

Hvala sofinancerjem programov, v okviru katerih smo izvedli »Dan v naravi«: občine Mirna, Šentrupert, Mokronog-Trebelno Občina Trebnje. Hvala tudi tabornikom Rodu sivih jelš.

Helena Krošl, strokovna sodelavka CSD Trebnje

DOGAJANJE NA CENTRU ZA IZOBRAŽEVANJE IN KULTURO TREBNJE

CIK uspešen na razpisu – ponovno brezplačni tečaji in usposabljanja za odrasle

Na Centru za izobraževanje in kulturo Trebnje smo bili uspešni na razpisu Temeljne in poklicne kompetence 2018–2022, ki je nasledil razpis iz obdobja 2016–2019. Do sedaj smo v različna usposabljanja in tečaje vključili več kot 2000 udeležencev. Verjame-mo, da bo tako tudi v prihodnje, saj nov razpis prinaša kar nekaj novosti, ki bodo omogočale vključitev še širšemu krogu zainteresiranih. Po novem se lahko v usposabljanja vključijo vsi odrasli, ki so manj usposobljeni ali nižje izobraženi, s poudarkom na starejših od 45 let, razen oseb, ki imajo sta-

tus upokojenca, dijaka ali študenta.

Prav tako smo popestrili nabor brezplačnih programov, v katere se lahko vključijo odrasli. Izbirajo lahko med tečaji tujih jezikov, tečaji učenja slovenščine, računalništva, udeležijo se lahko usposabljanj za zdrav življenjski slog in osebnostno rast, programov priprav na preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij, priprav na opravljanje izpita iz tujih jezikov, slovenščine in ECDL ter programa za uporabo načel HACCP sistema.

V programe se že lahko prijavite po telefonu 07 3482 104 ali po elektroni-

ski pošti sabina.tori-selan@ciktrebnje.si.

Novo leto je čas za nove cilje, zato se nam pridružite!

Sabina Tori Selan, CIK Trebnje

Tudi v decembru in prihajajočem letu se nam lahko pridružite na CIK Trebnje

Koledarsko leto se počasi zaključuje, na Centru za izobraževanje in kulturo Trebnje pa bo do konca leta še veliko dogodkov, prav tako se že pripravljamo na prihod novega, svežega leta.

V drugo polovico svojega »študijskega obdobja« bodo zakorakali slušatelji Univerze za tretje življenjsko obdobje Trebnje. V ustaljenem ritmu potekajo krožki in torkove delavnice, v katerih se slušatelji poučijo o zdravstvenih, psiholoških in mnogih življenjskih temah ter se s pomočjo potopisnih predavanj potepajo po svetu. V novem letu bomo začeli tudi s novimi predavanji v sodelovanju s Centrom za krepitev zdravja Trebnje. Tako bomo eno delavnico izvedli tudi v Občini Šentrupert, in sicer v četrtek, 7. marca 2019, tema bo Preverjanje telesne pripravljenosti. Več na <https://ciktrenje.si/utzo/>.

V naši stavbi združujemo različne generacije, smo aktivni in ponujamo pester program medgeneracijskega sodelovanja. Tako pri nas poteka kar dva medgeneracijska projekta, VGC Marelja in CMU Trebnje. V okviru obeh sodelujemo z lokalnimi šolami in vrtci ter se povezujemo z lokalnimi podjetji in posamezniki. Tako bomo v januarju v sodelovanju z zavodom Safe.si na OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert izvedli delavnico z naslovom Zasvojenosti s sodobnimi tehnologijami. Delavnice so za obiskovalce brezplačne. Programe pa si lahko ogledate na spletni strani <https://ciktrenje.si>.

Še vedno pa imamo nekaj prostih mest v programih srednješolskega izobraževanja s področja ekonomije, trgovine, gostinstva in predšolske vzgoje. Vpis je med šolskim letom do zapolnitve mest možen kadarkoli. Na našem centru si lahko pridobite poklicno usposobljenost za delo s pripravami in preverjanji za pridobitev NPK socialni oskrbovalec na domu, varuh predšolskih otrok, pomočnik kuharja in pomočnik natakarja, dietni kuhar, čistilec prostorov. Trg dela je vse bolj konkurenčen, z nenehnim učenjem, nadgrajevanjem spret-

nosti, ki jih potrebujete za učinkovito opravljanje dela, ter lastnim osebnim razvojem pa lahko usmerjate svojo karierno pot. In če razmišljate o nadaljnjem učenju, vam lahko pri tem pomagajo svetovalke na našem centru. Svetujejo vam, katero izobraževanje bi vam najbolj ustrezalo, pomagajo pri odkrivanju poklicne poti in načrtovanju kariere ali pa vam pomagajo pri ugotavljanju in vrednotenju predhodno pridobljenega znanja. Svetovanje za zaposlene je brezplačno, saj vse aktivnosti sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Več informacij dobite v svetovalnem središču na našem centru ali po telefonu 07 34 82 108.

Več o naši ponudbi si lahko ogledate na naši spletni strani www.ciktrenje.si, nas pokličete na 07/34 82 100 ali pišete na info@ciktrenje.si, spremljajte pa nas tudi na našem FB profilu.

Naj bo leto 2019 uspešno in polno lepih dogodkov.

Tanja Vrčkovnik in Kristina Jerič,
CIK Trebnje

Dogajanje v Galeriji likovnih samorastnikov Trebnje

December smo v Galeriji likovnih samorastnikov Trebnje začeli zelo veselo, v znamenju Ta veselega dneva kulture, 3. decembra 2018, ko je galerija brezplačno odprla vrata za vse obiskovalce. Na ta dan je potekal tudi spremljevalni program. Ustvarili smo tipen avtoportret s skupinami iz vrtca. Otroci so izdelali svoj avtoportret in pri tem uporabili različne materiale, ki so jih izbrali s tipanjem obraza – najbolj ustrezen material so nato nalepili na podlago. Prisluhnili smo predavanju o portretih in avtoportretih, Iskanje lastnega odseva, kjer smo se spraševali, kateri od umetnikov je največkrat upodabljal samega sebe, kako izgleda kubistični portret in številna dru-

ga. Program so obogatili učenci Glasbene šole Trebnje s svojim glasbenim recitalom. Gostili smo Perico Jerkovića, stand-up komika in avtorja monokomedije Zgodovina selfi butl. Pogovor se je vrtil okoli selfijev, njihove vloge v današnjem svetu in pečatu, ki ga bdo pustili zanamcem. Spraševali smo se, zakaj pravzaprav delamo selfije in kaj ti sporočajo okolici. Poseben program pa so za nas pripravili še učenci Osnovne šole Veliki Gaber, pod vodstvom mentorja Primoža Vasleta in mentorice Olge Podpadec.

24. januarja 2019 ob 18. uri se bomo pod vodstvom izkušene kustosinje skupaj sprehodili po začasni razsta-

vi ZRCALJENJA - maska ali bistvo? Ogledali si boste lahko avtoportrete in portretne upodobitve avtorjev in sami presodili, kaj in kako so umetniki v svojih delih želeli sporočiti svetu.

Na kulturni praznik, 8. februarja 2019, bo Galerija likovnih samorastnikov Trebnje ponovno brezplačno odprla svoja vrata. Ustvarjali bomo, se izobraževali in se veselili. Konec ferbruarja pa bo razstavo ZRCALJENJA-maski ali bistvo? zamenjala razstava avtorja Ambroža Testena.

Špela Sila, GLS Trebnje

Spoštovani uporabniki
in poslovni partnerji!

Želimo vam blagoslovljene
božične praznike
in srečno 2019.

Tu smo za vas.
Vaša Komunalna
Trebnje d.o.o.

KOMUNALA
TREBNJE d.o.o.

Ob izgubi
svojca se lahko
o vseh storitvah
dogovorite na
enem mestu.

Za vas smo kot upravljavci večine pokopališč v občinah Trebnje, Mirna in Šentrupert ter izvajalci pogrebne dejavnosti dosegljivi na dveh telefonskih številkah:

- 07 348 12 74 (med delovnim časom)
- 041 399 707 (izven delovnega časa), na kateri kot edini izvajamo tudi 24 urno dežurno službo.

Pogreb bomo izpeljali po vaših željah, s spoštovanjem do pokojnika in po konkurenčnih cenah.

Komunalna Trebnje d.o.o.

Veseli december v Šentrupertu

Petek, 21. 12. 2018, ob 18.00

v večnamenskem prostoru OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert
Predstavitel knjige Alpinist, predstavlja avtor Silvo Karo
Organizator: Knjižnica Pavla Golie Trebnje v sodelovanju s PD Polet Šentrupert

Sobota, 22. 12. 2018

v Deželi kozolcev
14.00: Razstava poprtnikov in delavnica Izdelovanje okraskov iz testa
15.00: S Čivijem po Deželi kozolcev (animacija za otroke)
16.00: Opazovanje zvezd (predavanje in delavnica za odrasle)
17.00: predstava Božična zgodba (gledališka skupina P.L.I.N.)
19.00: glasbeni večer

Torek, 25. 12. 2018

v Cerkvi sv. Ruperta Šentrupert
Božični koncert vokalne skupine LILITH

Sreda, 26. 12. 2018 ob 10.00

v gostilni Jaklič
Božično-novoletni šahovski turnir
Organizator: Šahovski klub Trebnje, sekcija Šentrupert

ŠentRUPERT

GLASILO OBČINE ŠENTRUPERT • Leto: Leto XX./4, zima 2018 • USTANOVITELJICA: Občina Šentrupert - zanjo: Rupert Gole • UREDNIŠKI ODBOR: Mateja Leban, urednica; člani: Janja Jerovšek, Petra Krnc, Mojca Ramovš, Jaka Trček, Liljana Jantol Weber, dr. Jože Uhan • Avtor naslovne fotografije je Franc Pepelnak • GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK: Piktogram d.o.o., Dobrova • Glasilo izhaja štirikrat letno • Naklada: 1150 izvodov • Glasilo je za občane Občine Šentrupert brezplačno.

Prispevke za spomladansko številko časopisa pošljite do petka, 1. marca 2019, na e-naslov glasilo@sentrupert.si.
Priporočena dolžina je 1500 znakov s presledki vred. Fotografije ustrezno poimenujte in dodajte kot priponko v formatu jpg vsaj velikosti 1024 x ***.